

Časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

2/2000

Rozmer

cena 29,- Sk

Podľa ovocia
ich spoznáte

Tragické
čaro
apokalypsy

Silnejšia
ako droga?

Podobizeň Śrī Činmoja v nadživotnej veľkosti blahosklonne víta návštevníkov jedného z bratislavských obchodov
Foto: B. RAKOVSKÝ

Federácia rodín za svetový mier – ďalšia z tieňových organizácií reverenda S. M. Muna – si postavila svoj propagačný panel priamo v srdci Bratislavy
Foto: G. MARTINICKÝ

„Božská Matka“ Śrī Matadžī Nirmala Devi čiha uprostred orientálneho koloritu výkladu bratislavského Orientu
Foto: B. RAKOVSKÝ

Fototéma: Reklama

Dobrá fotografia má svoje čaro a výpovednú silu. Často dokáže vyjadriť to, čo sa nedá vyjadriť slovami. Zachytáva síce iba okamih, avšak okamih, ktorý vytvára priestor pre ďalšie hlboké úvahy. Ak máte fotografie súvisiace s tematickým zameraním nášho časopisu, budeme radi, ak nám ich pošlete. Najlepšie z nich uverejníme a odmeníme. (Treba uviesť krátky text k fotografii, meno autora a jeho presnú adresu.)

Témou tohto čísla je dnes už klasika aj našich ulíc: kultová reklama na verejnosti.

Rozmer

- časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

Vychádza štvrťročne

Vydavateľ: Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt pri Ekumenickej rade cirkví v SR

Šéfredaktor: Mgr. Boris Rakovský

Grafický redaktor: Mgr. Gabriel Martinický

Jazyková redaktorka: PhDr. Alžbeta Mráková

Adresa redakcie: Palisády 48, 811 06 Bratislava 1

Tel./fax: 07/544 33 235

e-mail: erc@gtsi.sk

Objednávky predplatného prijíma redakcia

Tlač: LÚČ - vydavateľské družstvo

Kozičova 2, 841 10 Bratislava - Devín

Registračné číslo: MK SR 1754/97

ISSN: 1335-2660

Uzavierka čísla: 15. júna 2000

Cena: 29,- Sk

Nevyžiadané rukopisy a fotografie nevraciam. Akákoľvek reprodukcia uverejnených príspevkov je možná iba so súhlasom redakcie. Za obsah a formu inzercie zodpovedá inzerent.

Predplatné Rozmeru

Predplatné časopisu Rozmer stojí na rok 2000 (4 čísla) 136 Sk vrátane poštovného a balného. Ten, kto si chce objednať aj staršie čísla z rokov 1998 (iba č. 3) a 1999 (č. 1 - 4) zaplatí za každé číslo 25 Sk + poštovné.

Obsah

2 Cesta pravdy a cesta lži

Biblické slovo

Report

(ďalej str. 5 a 28)

3 Podľa ovocia ich spoznáte

Rozhovor s PhDr. Zdeňkom Vojtíškom

6 Tragické čaro apokalypsy

10 Sú ľudia potomkami

mimozemšťanov?

Polemika

11 Nové náboženské hnutia

15 Silnejšia ako droga?

Reportáž o auditingu

19 Hľadanie v mútnych vodách (2)

Svedectvá

21 Kresťanstvo a islam

26 Centrá S

27 Bludné náuky v období vrcholného stredoveku (2)

Milníky dvoch tisícročí

28 Knižnica Rozmeru

Recenzia

Editorial

Ocitli sme sa na prahu leta - obdobia dovoleniek. Mnohí sa chystajú k moru či do hôr, aby na chvíľu odložili povinnosti všedných dní. Pred tvárou prírody sa nám núka možnosť spomaliť pulz času, v tichu a pokore pocítiť, že sme súčasťou stvorenstva, jeho jednoty a harmónie, ktoré vnímame ako dar Stvoriteľa.

Protipólom k tomuto neopakovateľnému zážitku jednoty spoločenstva, ktorý nás naplní pokojom a láskou, je radikálne vyčleňovanie sa jednotlivcov - príslušníkov deštruktívnych kultov a siekt. Predstava okolitého sveta ako úhlavného nepriateľa, ktorý bude onedlho rozličnými katastrofami pokorený, dokonca zničený, sa veľmi starostlivo živí v myšliach týchto zmanipulovaných členov. Namiesto pokoja sa do ich sŕdc čoraz hlbšie vpíja strach, ale i konfrontácia, a to so všetkým, čo stojí v opozícii, čo nezapadá do vyhraneneho koloritu ich predstáv. Vo svete týchto ľudí Boh vystupuje ako generál, ktorý ich má za každú cenu priviesť k vytúženému víťazstvu. Avšak prečo a nad čím vlastne majú zvíťaziť, to je pre mnohých z nich už nepodstatné. Ak by sme však my kresťania boli aj pre nich - ba práve pre nich - tým opravdivým svetlom a soľou, ožila by tu aj nádej, že raz precitnú zo svojho zotročujúceho čierneho sna.

Časopis Rozmer vychádza už tretí rok. Za toto obdobie čitateľom priniesol mnohé objektívne informácie, ktorých - ako sa o tom dennodenne presvedčame - je u nás stále akútny nedostatok. Deštruktívne kulty a sekty, ako aj rozmanité alternatívne metódy, akoby sa „klonovali“ a nebyvalým tempom šíрили ďalej. Mnohé z nich pôsobia iba v rámci regiónu, ďalšie účinkujú skryto. Boli by sme radi, keby ste nám občas napísali o podobných skupinách, prípadne sa s nami a s ostatnými čitateľmi podelili o svoje postrehy či skúsenosti z praxe. Záleží nám na tom, aby sme prostredníctvom nášho štvrťročníka poskytovali pravdivé a presvedčivé informácie. Niekedy je svedectvo či skúsenosť lepšia ako dlhá teoretická úvaha.

Nezabudli sme ani na víziu internetovskej stránky, na ktorej by sme chceli prezentovať náš časopis a kde by nechýbali ani aktuálne príspevky či iné dôležité informácie a kontakty. Veríme, že sa táto idea už čoskoro zmení na skutočnosť.

Na záver mi dovoľte popriať vám, čitateľom Rozmeru, aby ste príjemne strávili chvíľu dovolenky, nech budete s kýmkoľvek a kdekoľvek na našej čarovnej planéte.

BORIS RAKOVSKÝ
šéfredaktor

Cesta pravdy a cesta lži

„Milovaní, neverte každému duchu, ale skúmajte duchov, či sú z Boha, lebo do sveta vyšlo mnoho falošných prorokov. Božieho Ducha poznáte takto: Každý duch, ktorý vyznáva, že Ježiš Kristus prišiel v tele, je z Boha. Žiaden duch, ktorý nevyznáva Ježiša, nie je z Boha. Je to duch antikristov, o ktorom ste počuli, že príde. Ten je už vo svete.“

(1 Jn, 4, 1 - 3)

Súčasný, najmä mladý človek, sa nachádza doslova v silovom poli rozličných vplyvov, ktoré sa mu snažia vnútiť určité názory, ovplyvniť jeho konanie, získať ho na svoju stranu, pre svoje záujmy. Všadeprítomné masmédiá, reklamy, rozličné duchovné a náboženské prúdy i konkrétni jednotlivci sa prezentujú snahou získať stúpcov pre svoj názor, pre svoju skupinu...

Často sme svedkami toho, že sa ľudia dali ovplyvniť určitým názorom, pridali sa k nejakej náboženskej skupine, dali sa zmanipulovať psychologicky vypočítavým vplyvom reklamy, ba dokonca opustili svoju kresťanskú vieru, cirkevné spoločenstvo alebo životnú prax kresťana. Často tiež skusujeme bezmocnosť pri snahe týchto ľudí správne sa zorientovať podľa zásad evanjelia a zároveň cítime, že za ich neochotou a neschopnosťou pozrieť sa pravde do očí a prijať jej dôsledky je akási tajomná sila, ktorá sputnáva ich ducha - ocitli sa v osidlach „otca lži“, ktorý ich stále väčšmi zbavuje slobody, asi ako pavúk muchu, čo sa mu chytila do siete. V takých situáciách sú nám veľmi blízke slová apoštola Pavla galatským kresťanom: „Kto vám počaril, nerozumní Galaťania?“ (Gal 3, 1) Eudia, čo sa dali opantať nejakými nekresťanskými názormi či sektami totiž naozaj vyzerajú, akoby mali počarované.

Apoštol Ján vysvetľuje, že duchovné názory a postoje majú svojich „nosičov“: je to buď Kristov Duch - Duch Svätý, alebo duch antikrista - zlý duch. Z toho vyplýva, že je podstatne dôležité zodpovedne sa rozhodovať pred vykročením určitým duchovným či morálnym smerom, lebo v zásade môžeme vykročiť iba smerom pravdy alebo nepravdy. A tým sa dostávame do sféry vplyvu buď Ducha Kristovho, alebo ducha antikristovho.

O Duchu Svätom Ježiš povedal, že bude s nami a uvedie nás do celej pravdy (porov. Jn 16, 13). Rozhodovať sa pre pravdu znamená rozhodovať sa pre Krista, ale aj naopak - rozhodovať sa pre Krista znamená rozhodovať sa pre pravdu. V každom prípade sa to deje pod vplyvom Ducha Svätého a čím väčšmi sa človek orientuje na pravdu a na život podľa pravdy, tým väčšmi ho Boží Duch posilňuje a upevňuje v jednote s pravdou, to znamená v jednote s Kristom.

Apoštol Ján vo svojom Prvom liste (4, 2) ako kritérium na rozlišovanie pravdivého duchovného smeru či názoru uvádza vyznávanie pravdy viery, že „Ježiš Kristus prišiel v tele“. Čo to znamená?

Pokračovanie na strane 5

REPORT

Chce scientológia ovládnuť svet?

Scientológovia si podľa údajov Američana Boba Mintona zriadili v USA paramilitantnú jednotku Sea Org podľa vzoru námorných síl USA. Táto „cvičí s raketometmi a pištoľami v americkej púšti“ - povedal Minton, ktorý sa označuje za nepriateľa scientológie číslo jeden, novinárom v Hamburgu. „Až keď bude mať scientológia za chrbtom múr, ukáže sa nebezpečnosť tejto organizácie. Potom tiger zaútočí a zahryzne sa“ - hovorí Američan, ktorý je v Nemecku na pozvanie hamburského orgánu pre scientológiu. „Scientológovia, ktorí sú hierarchicky na nižšej úrovni ako vedenie organizácie, nevedia o Sea Org vôbec nič“ - vyhlásil Minton.

Podľa údajov bývalej americkej členky Scientologickej cirkvi Stacy Brooksovej nie je organizácia ani cirkvou ani náboženstvom. Jej cieľom je ovládnuť svet. Brooksová, ktorá z organizácie vystúpila, bola zastrašovaná a obťažovaná. Deväť mesiacov ju držali zatvorenú v zajateckom tábore a hodiny ju vypočúvali. Organizácia jej hrozila zničením. Stacy Brooksová vyjadrila nádej, že ešte viac krajín ako Nemecko sa postaví proti scientológii. Hamburgská odborníčka na scientológiu Uršula Cabertová (SPD) vyhlásila, že ju sledujú detektívi. Takisto bývalých pracovníkov jej úradu vypočúvali a obťažovali.

KP/TK KBS

Scientologická fikcia i v našich kinách?

Vo vyše 2000 kinách USA mal 12. mája premiéru nový film Johna Travoltu *Battlefield Earth* (Bojisko Zem). Film bol nakrútený podľa rovnomenného sci-fi románu zakladateľa Scientologickej cirkvi L. R. Hubbarda. Ide v ňom o útok intergalaktických bytostí, ktoré si chcú podrobiť Zem. (Podobnosť s ideológiou scientológie je čisto „náhodná“...)

Travolta ako prominentný scientológ v ňom nehrá len hlavnú postavu mimozemšťana, ktorý má zničiť Zem, ale je i filmovým producentom. Niektoré antikultové skupiny podozrievajú scientológov z toho, že film nesie tajné sublimálne posolstvo, ktoré má napomôcť verbovanie ľudí do radov scientológov vyvolať averziu k organizáciám, čo sa zaoberajú duševným zdravím a k ich praktikám.

Film je určený predovšetkým pre teenagerov a tých, čo obľubujú tento žáner a môžu ľahšie podľahnúť jeho manipulatívny technikám.

Interné informácie scientológov uvádzajú, že film s nákladmi 70 miliónov USD financovala Scientologická cirkev. Tá však odmieta podozrenie antikultových organizácií a tvrdí, že nejde o nič iné, len o veľké letné dobrodružstvo.

Americké recenzie však svedčia o inom. Týždenník Time nazval film „katastrofou“ a New York Times dokonca „pravdepodobne najhorším filmom storočia“. Navyše v USA zlyhala aj jeho úloha prilákať do radov Scientologickej cirkvi tisíce nových členov.

Je predpoklad, že uvedenie filmu (ak sa vôbec uskutoční) v západnej Európe - najmä v Nemecku a vo Francúzsku - budú sprevádzať mohutné demonštrácie antikultových aktivistov, ako to bolo pri iných filmoch Travoltu alebo Cruisa. A ako na to zareagujeme u nás? Vzhľadom na to, že naši filmoví distribútori uvádzajú u nás filmy podľa ich úspešnosti v krajine pôvodu, je veľmi pravdepodobné, že sa mu vyhneme. Veď v našich kinách je aj tak dosť braku, a to i bez ideologického podfarbenia.

-ml-

*Rozhovor s PhDr.
Zdeňkom Vojtiškom,
hovorcom Spoločnosti
pro studium sekt a
nových náboženských
směrů*

Podľa

► Dnes sa už nikto nepozastaví nad tým, keď na ulici stretne ľudí, ktorí ponúkajú propagačné materiály, pozývajú na stretnutie, koncert či iné náboženské podujatie. Čo na ich správaní najväčšmi prezrádza, že ide práve o náborových členov rôznych deštruktívnych kultov či siekt?

Na propagačných materiáloch a na pouličnej misii ešte nemusí byť nič zlé. A pri prvom kontakte sa spravidla ani nedá spoznať, či by sa misionári mohli považovať za príslušníkov niektorej zo siekt. V takom prípade je najlepšie si materiál od nich vziať a opýtať sa známych, či nevedia, o čo ide. Podľa mojej skúse-

nosti už medzi niekoľkými vzdelanejšími ľuďmi nájdete niekoho dobre informovaného alebo aspoň niekoho, kto vie poradiť, kde sa dá získať nezávislá informácia. Pri posudzovaní, o akú skupinu môže ísť, je dobré položiť si otázku, či letáčik jasne a zrozumiteľne vyjadruje, o čo ide, kto akciu organizuje a či informácia už na prvý pohľad nepôsobí manipulačne a zahmlievajúco.

► Akými charakteristickými črtami sa sekty najpodstatnejšie odlišujú od tradičných cirkví?

Odpoveď na túto otázku sa menila po celé 20. storočie. Dnes by sme sektu mohli definovať azda ako totalitnú nábo-

ženskú spoločnosť, ktorej štruktúra je polarizovaná v zmysle autoritatívneho vedenia na jednej strane a od tohto vedenia nekriticky závislých príslušníkov na druhej strane. Tendencia, alebo ak chcete pokušenie k tejto polarizácii existuje vo všetkých náboženských skupinách (dokonca i v politických a iných), ale aj v tradičných cirkvách, pretože táto štruktúra je veľmi stabilná (vyhovuje rovnako vodcom ako závislým) a umožňuje veľké pracovné, misijné, finančné aj iné nasadenie. Avšak prednosťou náboženských skupín nesektárskeho typu je to, že sú ochotné a schopné (napr. vďaka tradícii a možnosti vnútorného dialógu) toto sektárske pokušenie odmietnuť, i keď sľubuje ľahký úspech. Cirkvi a sekty od seba teda najväčšmi odlišujú práve tieto kontrolné mechanizmy.

► Dominantné postavenie vodcu sekty ako absolútnej autority je často rozhodujúcim faktorom správania sa a konania jednotlivých členov spoločenstva. Na Východe má vzťah medzi guru a jeho žiakom stáročnú tradíciu. Čo však v našom – západnom – kultúrnom prostredí vedie mnohých ľudí k tomu, aby

sa podriadili takejto autorite a odovzdali jej často celú svoju osobnosť, majetok i všetky svoje nádeje?

Odovzdať sa niekomu je pre mnohých veľmi lákavé, pretože závislosť človeka zbaví ťažkých bremien rozhodovania a zodpovednosti. Sekta navyše človeku poskytne množstvo priťažlivých vecí: zmysel života, pocit dôležitosti a vyvolenosti, vedomie majiteľstva pravdy, jednoduché odpovede na zložité otázky, dynamické a emočne priaznivé spoločenstvo atď. Sekta je jednoducho lákavým pokušením najmä vo chvíľach nepríjemných pocitov, zmätku, otázok či neúspechu.

► Čím sú pre moderného človeka tretieho tisícročia – okrem toho, čo ste už spomenuli – sekty priťažlivé? Je to azda ich filozofická vízia, ktorú sekty svojím dôverčivým stúpencom tak presvedčivo ponúkajú?

Okrem toho, čo som menoval, na prvom mieste je predsa len náboženské hľadanie. Sekty ponúkajú predovšetkým alternatívu v cieľi náboženského hľadania moderného človeka. Voči tradičným, zavedeným a pre niekoho možno málo lákavým kresťanským cirkvám sa ako alternatívna

odovzdali ich spoznáte

pociťuje exotickosť a myšlienková novosť siekt. A oproti všetkým náboženstvám (teda napr. aj oproti islamu a budhizmu) je sekta ľahkou alternatívou, ktorá v podstate umožňuje dospelým predĺžiť si detstvo odmietnutím zodpovednosti za vlastný život.

► **Takmer všetci, čo žijú v sektách, vravia, že tam vstúpili dobrovoľne, nikto ich nenútil a sú tam šťastní. Sú však takéto „presvedčivé“ tvrdenia objektívne, alebo sú ovplyvnené veľmi premyslenými a jemnými praktikami psychickej manipulácie, ku ktorej sa takéto spoločnosti zvyknú uchýľovať?**

Nie sú potrebné nijaké mimoriadne praktiky manipulácie, aby sa príslušníci siekt rozhovorili o svojom šťastí. Do istej miery sa skutočne môžu cítiť šťastní (aspoň na začiatku), ale v nijakom prípade sa niekomu, kto stojí mimo sekty, a tým v opozícii k nej, nepriznajú k opaku. Priznať si svoje pochybnosti, zápasy alebo dokonca neúspechy by každý príslušník sekty považoval za totálnu prehru. Priznať si omyl a porážku sú schopní len veľmi silní alebo zúfalí ľudia. A priznať sa človeku mimo sekty je ešte oveľa ťažší krok.

Nečudujte sa, že sú šťastní. Oni takí jednoducho musia byť, pretože inak by sa ich svet rozpadol. S dobrovoľnosťou je to podobné. Vy by ste sa priznali cudziemu človeku, že ste hlupák, čo sa nechá naverbovať?

► **Je pravda, že nový člen vstrebáva „jedine správny a neomylný svetonázor“ i za podpory rôznych extatických a hypnotických stavov, prípadne iných stavov zmeneného vedomia vznikajúcich napríklad pri holotropnom dýchaní či pri niekoľkohodinovom odriekavaní mantry?**

Extáza samozrejme ničí bariéry kritického rozumu a napomáha konverziu do sekty, ale nemyslím si, že by bola nevyhnutná, alebo že by túto konverziu vysvetľovala. Je to oveľa ľahšie: nový člen jednoducho do sekty chce vstúpiť (či vedome alebo podvedome) z psychických a sociálnych dôvodov a rozum „necháva za dverami“ aj bez extázy.

► **Môže u týchto ľudí napriek všetkému vzniknúť silná závislosť od takýchto techník? Ak by sme ju prirovnali k závislosti od halucinogénnych látok, napríklad drog, je vôbec**

možné zbaviť sa takéhoto otrockého puta?

Áno. Podľa všetkého je to dokonca ľahšie ako pri drogovej závislosti, pretože v sekte je závislosť „iba“ psychická. Prekvapivo to ide niekedy aj samo: tým, že človek trochu zostarne a vyspeje, začne ho sektárska kazajka zvierat. Ak mu zostali aspoň niektoré sociálne väzby s ľuďmi stojaci mimo sekty, môže nájsť v sebe silu zlomiť toto puto.

► **Aké následky sa najčastejšie prejavujú u ľudí, ktorí dlhší čas žijú v sekte?**

To závisí od toho, o akú sekту ide. Môžu to byť napríklad podobné následky ako u ľudí, ktorí sú dlhší čas vo väzení: nie sú schopní sa sústrediť, rozhodovať sa, nadväzovať a udržať si vzťahy, orientovať sa v denných záležitostiach. Pre ich okolie je však najhoršie, že majú akoby inú, sektársku identitu. Ťažko sa s nimi dá hovoriť o bežných záležitostiach, v komunikácii sú veľmi neuvolnení a v myšlienkach unikajú stále do sveta sekty, kam ich nesektárske okolie nemôže nasledovať. A sú zranení. Sklamali sa v ideáloch, v ľuďoch, ale najväčšmi v sebe. Ťažko sa vo svojom vnútri vyznajú, často trvá niekoľko rokov, než sú schopní svoju skúsenosť v sekte reflektovať a priznať jej aj niektoré pozitíva.

► **V súčasnosti je jedným z najpálčivejších diskutovaných problémov rodina a deti. Vzťah medzi manželmi (aj sexuálny) je často zaťažený ideológiou sekty a je teda veľmi neprirodzený. Deti sa v komunite väčšinou vnímajú ako bremeno, ktoré členov (rodičov) okráda o mnoho pozornosti a energie, ktorú by mohli venovať sekte. Môže byť život detí v takýchto spoločnostiach**

harmonický, alebo je pôsobenie na ne jednostranné, ba až smerujúce k zneužívaniu?

Opäť treba rozlišovať, o akú sekту ide. Myslím si, že najhoršie sú na tom deti v komunitách typu Rodiny, Sahadža jogy, Mosta ku slobode. Skutočne otrasným prípadom je ich sexuálna „výchova“ v Rodine, alebo u nás totálna izolácia školopovinných dcér „mesiáša“ Parsifala Imanuela. Bez problémov nie sú ani deti v komunitách hnutia Hare Krišna, kde sú vystavené niekedy až zbytočne vystupňovanému konfliktu dvoch rozdielnych kultúr. V sektách, zameraných predovšetkým na výkon (napr. Munova sekta, scientológia, kult Šrí Činmoja) môžu byť zasa, ako vravíte, bremenom. Na druhú stranu však treba objektívne dodať, že existujú aj sekty, kde je rodinné prostredie podstatne lepšie ako v mnohých rodinách bez akejkoľvek náboženskej výchovy.

► **Ak sú záujmy sekty, najmä vodcu, pre jej členov prvoradé, netrpí tým partnerský vzťah manželov, a najmä detí, ktoré sú azda väčším majetkom komunity ako súčasťou vlastnej rodiny?**

Samozrejme, že trpí. Ale v rámci celej spoločnosti to nie je nič mimoriadne. Sekta nie je pre rodinu o nič horšia ako alkoholizmus alebo workholizmus (otroctvo práci) jedného z rodičov. V uzavretých komunitách – nie iba náboženských – však býva situácia rodiny mimoriadne zlá.

► **Až na niektoré extrémistické skupiny sa sekty svojim členom nezvyknú za ich prípadný odchod vyhrážať fyzickou likvidáciou či inými donucovacími prostriedkami. Používajú**

Ilustračná snímka: B. RAKOVSKÝ

azda iný spôsob, ako si svoje ovečky udržať v presne vykolíkovanom ovčinci? Môže to byť živé nie strachu zo všetkého, čo stojí za neprekonateľnými hradbami sekty?

Áno, psychické väzby sú oveľa účinnejšie ako prípadné fyzické tresty. Scientológovia si napríklad môžu dovoliť svojich oddaných vylúčiť, lebo vedia, že je len otázka času, kedy narušená psychická rovnováha prinúti bývalého člena vyvinúť maximálne úsilie na cestu späť. Avšak sú chvíle, keď človek dokáže tieto väzby prekonať. Pravda, ešte účinnejšie sú sociálne väzby – a predovšetkým ich absencia – na ľudí mimo sekty. Niekedy trochu zjednodušene hovorím: nie je taký problém zo sekty odísť, ako mať kam odísť.

► Ktoré ďalšie faktory znemožňujú odchod zo sekty?

Myslím si, že som toho už povedal dosť, ale možno som dostatočne nez dôrazil, že odchod zo sekty najväčšmi znemožňuje roztržka s ľuďmi mimo sekty: s rodičmi, s manželom, s priateľmi. Pre okolie je jednoduché sa s takto orientovaným človekom pohádať a izolovať ho. Niekedy sekta túto izoláciu dokonca zámerne podporuje. Okolie si však väčšinou neuvedomuje, že práve roztržkou svojho blízkeho do sekty zahnilo ešte hlbšie.

► Aké fázy resocializačného procesu prebiehajú u človeka, ktorý opustí sekту?

Prvou fázou je, samozrejme, hlboké rozčarovanie a sklamanie, pocit životnej prázdnoty a totálnej prehry. Tieto pocity niekedy ústia do apatie a celkovej ľahostajnosti

k možnostiam duchovného života, niekedy dokonca až do cynického postoja. Našťastie po prvej fáze, keď človek obviňuje sám seba, zvyčajne nastupuje druhá fáza, keď obviňuje sekту. Stáva sa z neho bojovník, ktorý tvrdohlavo trvá na svojej úlohe obeti. Aj túto fázu často vystrieda ďalšia, v ktorej si človek uvedomí i tie príčiny vstupu do sekty, ktoré sú v ňom samom a v jeho životnej a rodinnej situácii. Najlepší záver sa dosiahne, keď je človek schopný svoju skúsenosť so sekťou zhodnotiť a rozhodne sa ju aj v ďalšom živote pozitívne využiť pre seba i svoje okolie. Dosiahnuť tento stupeň však často trvá mnoho rokov a nepodarí sa to všetkým.

► Aké príznaky môžu signalizovať, že dieťa sa dostalo pod vplyv zhubnej sekty? Akých chýb sa najčastejšie dopúšťajú rodičia, ktorí sa snažia ohrozené dieťa chrániť? Čo by ste poradili takto postihnutej rodine?

Keď sa už prejavujú príznaky, na každú róznu rodičovskú akciu je už spravidla neskoro. Rodičom možno len odporučiť, aby ostali pokojní, vystríhali sa zákazov, hádok a argumentačných bojov, ale sústredili sa na rozvíjanie svojho vzťahu k dieťaťu a poskytl mu istotu svojej lásky. To platí i vtedy, keď sa rozhodne pre sekту. Mali by sa pohybovať medzi slušným, ale jasným odmietnutím sekty a jasnou deklaráciou rešpektu k slobode dospelého dieťaťa. Ale skutočne najdôležitejšou zo strany rodičov je láska: dávajúca, nie vyžadujúca, rešpektujúca, dospelá a bezpodmienečná.

Za rozhovor ďakuje:
BORIS RAKOVSKÝ

Cesta pravdy a cesta lži

Pokračovanie zo strany 2

V prvom rade neslýchané zrealnenie duchovna: Duch v tom najplnšom zmysle slova – Boh – sa vo svojom večnom Synovi stáva konkrétnym človekom v Ježišovi z Nazareta, ktorý v tele podobnom nášmu žil, trpel, zomrel i vstal z mŕtvych. Znamená to však aj ďalší dôsledok: Ježiš Kristus ustanovil svoje tajomné telo – Cirkev, a znova na konkrétnom človekovi, keď povedal: „Ty si Peter a na tej skale si postavím Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu.“ (Mt 16, 18) Uznávať, že Ježiš Kristus prišiel v tele teda nesie so sebou aj dôsledok uznávať, že Cirkev, postavená na viere Petrovej, zjednotená s ním vo viere v jeho nástupcovi, je „stĺp a základ pravdy“ (1 Tim 3, 15). Iba vtedy, ak budeme mať odvahu k tomuto a k ďalším dôsledkom vtelenia Ježiša Krista, môžeme mať dôveru, že nás vedie Boží Duch, Duch pravdy – a On nás vedie k plnému životu, slobode, radosti i k účasti na Kristových utrpeniach, ale i na sláve, ktorú On dosiahol.

Zdá sa, že dozrel čas na toto „zhmotnenie“ nášho kresťanského vierovyznania. Oslabenie jednoty s vierou apoštola Petra, oslabenie viery vo všetky dôsledky Kristovho vtelenia prinieslo so sebou aj následky – bez ohľadu na to, v ktorej cirkvi či kresťanskom spoločenstve sme sa nachádzali (alebo sa nachádzame), stávali sme sa obeťami otca lži. Môžeme to vidieť aj v súčasnosti: kofkí kresťania si nekriticky osvojujú „ducha doby“, ktorý je v mnohom nezlučiteľný s duchom evanjelia...

Tieto závery nie sú snahou o nejaký katolícky „prozelytismus“. Sú výsledkom snahy o poctivé uvažovanie nad obsahom slov tohto biblického textu. Vari nechcel historický Ježiš to isté, keď končil svoj pobyt na zemi a v predvečer svojej smrti sa modlil: „Neprosím však len za nich, ale aj za tých, ktorí skrze ich slovo uveria vo mňa; aby všetci boli jedno, ako ty, Otče, si vo mne a ja v tebe, aby aj oni boli v nás, aby svet veril, že si ma ty poslal.“ (Jn 17, 20 – 21)

Ak sa teda má náš svet zbaviť ducha lži, antikrista a jeho dôsledkov, opäť je potrebné poskytnúť hmatateľný dôkaz našej viery v Ježiša Krista – viery i v tieto jeho naliehavé slová...

Mons. FRANTIŠEK RÁBEK
nitriansky pomocný biskup

REPORT

Útoky na kresťanskú menšinu

Egypt – Šesť mesiacov po zrázkach medzi moslimami a koptickými kresťanmi v hornoegyptskom El-Kosheh sa začal proces proti 39 podozrivým páchatelom. Ako informoval egyptský rozhlas, muži sú obvinení z ozbrojeného prepadu, ničenia verejného majetku, nepovoleného zhromažďovania a ilegálneho vlastníctva zbraní. Pri nepokojoch v dedine vzdialenej 250 km južne od Káhiry prišlo o život 21 kresťanov a jeden moslim. Početní ľudia boli zranení a vo vyše 30 obchodoch koptických kresťanov bol založený požiar. Išlo o najhoršie zrážky medzi kresťanmi a moslimami v ostatných rokoch v Egypte. V minulých rokoch dochádzalo v hornom Egypte opätovne k útokom na kresťanskú menšinu. KP/TK KBS

Tragické čaro

APOKALYPSY

S približujúcim sa koncom milénia do popredia záujmu stále väčšmi vystupuje problém apokalyptických kultov. Väčšina historikov to dáva do súvislosti s politickými krízami, spoločenskými zmenami, alebo s nedostatkami v materiálnej oblasti. Ako sa možno presvedčiť, práve tieto faktory sú častými argumentmi kultov pri ponuke ich „vizionárskych riešení“.

Nie je to tak dávno, čo hladinu svetových udalostí prudko rozčerila správa o tragédii v africkej Ugande. Odrazu sa všetky médiá navzájom predbiehali v úsilí priniesť čo najaktuálnejšie informácie o tomto novodobom kultovom holokauste. Týždenník Moment sa v posledný marcový deň poponáhlal s uverejnením článku o masovej samovražde takmer 600 členov Hnutia za obnovu Desatora Božích prikázaní, avšak renomované zahraničné týždenníky Time a Newsweek radšej počkali, kým budú k dispozícii podrobnejšie informácie a až potom prišli s novým odhalením: nešlo o samovraždu, bola to premyslená rituálna vražda...

Prorocké vízie v minulosti

Človeka už odnepamäti provokovali otázky snažiace sa nahliadnúť za tajuplný závoj budúcnosti. Proroctvám a prorokovaniu sa venovali i mnohé známe osobnosti. No najväčší počet proroctiev sa vzťahoval práve na budúcnosť a koniec sveta.

Už podľa nemeckých kalendárov zo začiatku 16. storočia mala v roku 1525 prísť veľká potopa. Dokonca parlament v Toulouse rok predtým nariadil stavbu obrovskej archy na vrchu za mestom, aby sa do nej ľudia mohli ukryť pred povodňou. Takisto známy básnik William Butler Yeats predpovedal v roku 1899 keltský Armagedon a koniec kresťanského sveta stanovil na rok 2000, keď divoká šelma nahradí Krista. Vari najrozšírenejšie predpovede sú od Nostradama, ktorý koniec alebo začiatok konca sveta predpovedal na rok 1999. Tento dátum je, samozrejme, závislý od spôsobu interpretácie jeho „zakódovaných“ Centúrií.

Dôležitú úlohu pri formulovaní apokalyptických predpovedí zohrávali a zohrá-

vajú kozmické telesá – Slnko, Mesiac, planéty či najčastejšie uvádzané kométy (v rokoch 1773, 1816, 1832, 1857 a 1861). V roku 1910 vyvolal očakávaný príchod Halleyovej kométy medzi ľuďmi takú paniku, že sa v noci z 18. na 19. mája množstvo ľudí v uliciach modlilo na kolenách, aby odvrátilo predpovedanú skazu.

Apokalyptické predpovede vizionárov sa stali vhodným impulzom aj na vznik rozličných siekt a kultov. V roku 1743 mal švédsky vedec Emanuel Swedenborg svoje prvé videnie. Údajne v ňom a potom i v ďalších dostal informácie, že bol vybraný, aby vyložil Sväté písmo, že nový Jeruzalem je už tu, i keď to na prvý pohľad nebolo viditeľné, lebo všetko sa vraj odohrávalo v duchovnej rovine. Z nejasných interpretácií zjavení sa vyvinulo swedenborgiánstvo ako druh gnosticizmu, ktoré pretrvalo až do dnešných dní (pôsobí aj na Slovensku).

Amerika v 19. storočí bola tiež plná vizionárov predpovedajúcich čas príchodu milénia. V roku 1823 sa údajne zjavil anjel Moroni 18-ročnému Josephovi Smithovi a oznámil mu, že nastal čas, aby pripravil ľudí na príchod Krista a na začiatok jeho tisícročnej vlády. Smith všetkým svojim nasledovníkom sľuboval, že sa toho dožijú. Tak vznikla Cirkev Ježiša Krista svätých neskorších dní (mormóni). O niečo neskôr prišiel Charles Teze Russel, ktorý v roku 1884 založil organizáciu Biblická a traktátna spoločnosť Strážna veža (predchodkyňa dnešných Svedkov Jehovových) a stal sa jej prezidentom. I keď nemal teologické vzdelanie, napísal 6 dielov zo 7-zväzkovej publikácie Štúdie v Písme, ktoré sa stalo základom ranej teológie spoločnosti. V tejto knihe Russell podľa dĺžky chodieb vo Veľkej egyptskej pyramíde predpovedal, že Božie kráľovstvo na zemi sa stane skutočnosťou už v roku 1914, po Armagedone. Ako vieme, nestalo sa to. Navyše jeho nástupcovia museli tento dátum ešte

viackrát revidovať, a to na roky 1918, 1925, 1975, až sa napokon vzdali verejných výpočtov.

Vychádzajúc z prieskumu uskutočneného v roku 1992, ktorý uvádza, že 53 % dospelých Američanov očakávalo Kristov návrat a vyplnenie biblických proroctiev o kataklizmatickom zničení zla, možno nasledujúce informácie nebudú prekvapivé. Členovia deštruktívnych kultov sú často psychicky zmanipulovaní do takej miery, že poslúchnu svojho vodcu i vtedy, keď im prikáže spáchať samovraždu – individuálne alebo kolektívne. Nech sú preto nasledujúce riadky výstrahou pred tým, kam až môžu viesť takéto „choré“ apokalyptické vízie.

Svätyňa ľudu

Z novodobých kultových samovražd je azda najznámejší prípad hromadnej samovraždy v deštruktívnom kulte *Svätyňa ľudu*.

J. W. Jones

Vodca a zakladateľ James Warren Jones bol v mladosti stúpencom letničných hnutí. Vo svojich víziách videl atómovú katastrofu, ktorá sa mala stať – no napokon sa nestala – ešte v roku 1967. V tomto kulte ponúkal spásu a oslobodenie najmä obetiam americkej spoločnosti, ktorými boli černosi (80 % členov a 75 % obetí samovraždy), ženy, chudobní, starí, Indiáni a Mexičania. Za svoju ľudomilnú činnosť bol dokonca vyznamenaný i viacerými cenami, okrem iného i Humanitárnou cenou Martina Luthera Kinga. Avšak kresťanského Boha odmietol ako sebeckého a ľahostajného, naopak seba predstavoval ako skutočného boha, apoštola socializmu, spasiteľa a vykupiteľa, s mocou uzdravovať a kriesiť mŕtvych. Keď

sa začala množiť kritika na jeho despotickej vláde v kulte, rozhodol sa, že sa aj so svojimi ovečkami odsťahuje do amazonského dažďového pralesa v juhoamerickej Guayane, kde na tristoakrovom pozemku spoločne vybudovali izolovanú a stráženú kolóniu Jonestown, obkolesenú vysokým plotom, aby sa mohli nerušené pripravovať na predpovedaný „druhý príchod“.

Avšak už po niekoľkých mesiacoch na verejnosť prenikli správy, že reverend Jones násilím zadržoval rodiny, ktoré chceli z komunity odísť. Republikánsky senátor Leo L. Ryan sa preto so sprievodom prišiel na vlastné oči presvedčiť, či sa v komunite porušujú občianske práva. Výsledky týždenného vyšetrovania však už policajným úradom nestihol oznámiť, lebo Jonesova „bezpečnostná služba“ ho zavraždila skôr, ako stihol na guayanskom letisku nastúpiť do lietadla. O niekoľko hodín nato dal reverend Jones pokyn na hromadnú samovraždu a zabíjanie. Svojím stúpencom už predtým kázal pravidelne prijímať tekutinu neznámeho zloženia s hrozbou, že o 45 minút zomrú. Keď sa nič nestalo, povedal im, že „obrad bielej smrti“ bol iba skúškou ich oddanosti. No v osudný deň 18. novembra 1978 jeho stúpenci spolu s ním vypili nápoj, ktorý obsahoval prudko jedovatý kyanid draselný. Podľa lekárskej správy prvé neprežili deti. Tým, ktoré ešte nevedeli piť samy, jed vstreklí do úst injekčnou striekačkou. Viacerým mužom a ženám Jonesovi „anjeli“ vyklbali čeluste, pretože odmietli kyanidový koktejl prehltnúť.

Niektorých členov kultu strážcovia zastrelili pri pokuse uniknúť z pevnosti. Vrcholom cynizmu bola skutočnosť, že medzi hromadami mŕtvol boli rozostavané magnetofóny, ktoré zachytávali stony a posledné slová umierajúcich... Tragédiu „bielej noci“ neprežilo 913 ľudí vrátane 260 detí. Až donedávna to bola najväčšia katastrofa v novodobých dejinách kultov.

David Koresh

Keď chceme nájsť ďalšie odstrašujúce prípady, nemusíme sa vracat' až dvadsať rokov do minulosti. Nasledujúce tragédie sa odohrali už v deväťdesiatych rokoch. Dňa 19. apríla 1993 sa pri texaskom meste Waco po 51 dňoch obliehania agentmi FBI vznietila farma kultu *Davidiánska vetva*

D. Koresh

(Branch Davidians).

Ich samozvaný mesiáš David Koresh bol príťažlivý, inteligentný, vzdelaný, ale i ťižiadostivý muž, obdarený darom reči a výnimočnou pamäťou – dostatočne osobnostné predispozície na to, aby vedel presvedčiť ľudí o svojej pravde. Ľuďom imponovalo, keď z Biblie citoval celé pasáže a neúnavne kázal niekedy i celé hodiny. Mal však aj jednu veľkú slabosť – sex. Keď naň dostal chuť, musela mu ho poskytnúť každá žena alebo dievčina v komunite bez ohľadu na to, či bola vydatá, alebo len dieťa. Ženy a

neplnoleté dievčatá zneužíval až tak, že sa na farme rodili deti jeho detí. Odvodňoval to tým, že mu údajne Boh prikázal vybudovať nový Dávidov chrám a viesť doň toľko žien, koľko mal kráľ Dávid. Keď Koresh anuloval platné manželstvá tvrdením, že on je jediným vyvoleným, ktorý má právo na všetky členky kultu, mnoho rozhorčených párov opustilo komunitu. Ani štát, nech je už akokoľvek liberálny, nemohol takúto svojvoľnosť tolerovať a rozhodol sa zakročiť.

Navyše, o celý prípad sa spolu s Federálnym úradom pre vyšetrovanie (FBI) začal zaujímať aj Americký úrad pre alkohol, tabak a zbrane (ATF), pretože vedeli o ilegálnom vyzbrojovaní Koresha, ktorý nazhromaždil veľký počet zbraní, streliva a granátov. V jeho arzenáli nechýbali dokonca ani rakety a rýchlopalné zbrane. Koresh sa spolu so svojimi stúpenkami opevnil na farme s názvom Hora Karmel (podľa hory, kde Eliáš porazil Baalových prorokov). Na jej upätí leží planina Meggido, kde by sa mal podľa Biblie odohrať Armagedon. Podľa jeho predpovedí sa to malo stať krátko po marci 1993. Z tohto dôvodu Koresh farmu premenoval na Apokalypsu.

Koresh veľmi dôkladne udržoval svojich prívržencov v neustálom strachu pred blížiacim sa koncom sveta. Keď agenti FBI obklúčili farmu, pre mnohých to skutočne znamenalo začiatok „posledných dní“ a boli pripravení podstúpiť rozhodujúcu skúšku. Očakávaný koniec naozaj nastal, avšak nie pre svet, ale pre 86 z nich, vrátane 17 detí – pri útoku FBI sfanatizovaní stúpenci farmu podpálili a zoreli v jej plameňoch. O dva roky po tejto udalosti „pomstil“ davidianov Timothy McVeigh atentátom na federálnu budovu v Oklahome City, kde sídlila aj pobočka ATF. Počet obetí výbuchu bol hrozivý – zahynulo 168 ľudí a vyše 500 bolo zranených...

Keď chceme lepšie porozumieť, prečo k takýmto tragédiám dochádza, musíme aj v tomto prípade načrieť do histórie. Davidiánska vetva vznikla v roku 1959 odštiepením od davidianskych adventistov siedmeho dňa, ktorí sa zasa v 20. rokoch nášho storočia odtrhli od pôvodnej Cirkvi adventistov siedmeho dňa. Davidiáni verili, že žijú v posledných dňoch. William Miller kázal posolstvo prvých dvoch anjelov z Jánovej Apokalypsy a ďalší proroci potom predstavovali ostatných piatich anjelov. Vodca kultu bol Vernon Wayne Howell. Svoje meno si zmenil na David Koresh (podľa dvoch kráľov – izraelského Dávida a perzského Kýra, ktorý bol známy tým, že dovolil Židom, aby opustili babylonské zajatie a vrátili sa do Izraela). Pre členov kultu sa stáva kráľom oslobodzujúcim vyvolený národ svojich stúpencom od „skorumpovanej a skutočnej viere nepriateľskej americkej spoločnosti“. Koresh bol považovaný za siedmeho anjela a zároveň eschatologického baránka, ktorý má otvoriť sedem pečatí šiestej knihy zjavení a vysvetliť ich skrytý význam. Sám o sebe vyhlasoval, že je Boží anjel, ktorý je Bohom poslaný, aby zvestoval Armagedon.

Obete z Jonestownu

Rád Chrámu slnka

Ďalší mediálne známy prípad (stal sa predlohou na román, ktorý bol aj sfilmovaný) sa odohral v rokoch 1994 a 1995, keď sa rozhodli spáchať samovraždu členovia *Rádu Chrámu slnka* (Temple Solaire), a to postupne vo Švajčiarsku (48 mŕtvych), Kanade (5 mŕtvych) a vo Francúzsku (16 obhorených tiel rozložených do symbolického kruhu pripomínajúceho slnko). Okrem iného hlásali, že len kolektívna smrť je nevyhnutnou cestou k najvyššiemu poznaniu. Tých, čo s tým nesúhlasili, zastrelili. Dá sa povedať, že členovia tohto kultu boli vzdelaní a uvažujúci dovtedy, kým neboli psychicky zmanipulovaní. Len tak mohli uveriť nezmyslom, ktoré im nahovorili ich vodcovia, že raj ich čaká v planetárnej sústave Sírria, kam sa pochopiteľne nemôžu dostať ich pozemské telá, ale len ich duše, ktoré sa neskôr vo vesmíre zhmotnia. Jediným spôsobom prepravy je preto upálenie. Dokazuje to aj vyhlásenie, ktoré po sebe zanechali, že sa „zrodili v ohni a z ohňa sa znovu zrodia“.

Kult založil a viedol 46-ročný lekár, homeopat s medzinárodnou praxou Luc Jouret. Vo svojej mladosti bol fanatickým členom Komunistickej strany Belgicka, maoista a ultraľavičiar. Neskôr cestoval po svete ako dobrodruh. Navštívil Filipíny, kde sa zaujímal o chirurgické operácie holými rukami, Indiu a Andy. Po návrate začal ohlasovať blížiacu sa apokalypsu, pri ktorej údajne všetko spáli oheň. Jouret bol vynikajúcim rečníkom a napísal i niekoľko ezoterických kníh. Orientoval sa najmä na ezoterizmus, mágiu, okultizmus a na duchovné prúdy súhrnne označované ako New Age. Nazhromaždil veľký majetok, vrátane vyše 50 vil a horských hotelov, v ktorých sa odohrávali náboženské obrady čerpajúce pravdepodobne predovšetkým z ezoterických tradícií rozenkruciánstva a templárstva. Za povšimnutie stojí aj správa, že v Kanade musel zaplatiť pokutu za nezákonné obchodovanie so zbraňami.

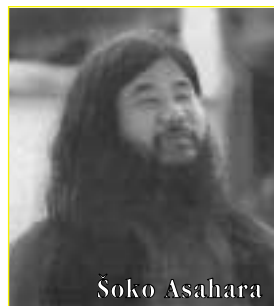
V pozadí rádu však stál multimilionár, 70-ročný Joseph Di Mambro, pôvodným povolaním klenotník. V kulte mal povest neomylného psychológa a vynikajúceho obchodníka. Známy bol aj ako prírodný liečiteľ, no v skutočnosti bol Di Mambro podvodník a diktátor, ktorý nepripúšťal kritiku ani odlišný názor. Polícia zistila, že mal styky s talianskou mafiou a podieľal sa na praní špinavých peňazí. Rád Chrámu slnka

roobil nábor prostredníctvom klubov Arche-média, kde Jouret prednášal typické new-ageovské posolstvo varujúce ľudstvo pred zdevastovaným životným prostredím, stúpajúcou kriminalitou a ekonomickým krachom. Samozrejme ponúkal i riešenie, ako to všetko prežiť, to však bolo určené len skupine vyvolených nasledovníkov, ktorí sa stanú členmi Rádu Chrámu slnka. Aj v tejto komunite podstatnú úlohu pri psychickej manipulácii zohral sex. Di Mambro zostavil rozpis jednotlivých pohlavných stykov a tvrdil, že „pre transfer do oblasti súhvezdia Sírrius, kde ich čaká raj, treba veľa energie, ktorá sa dá vyrobiť len súložením“.

Ako sa neskôr ukázalo, Rád Chrámu slnka nebol len ezoterický kult, ale bol to celý pavúk tieňových organizácií slúžiacich na pranie špinavých peňazí. Je priam šokujúce a nepochopiteľné, ako mohli kompetentné orgány dopustiť, aby Rád nadviazal spoluprácu s davidziánskou vetvou Davida Koresha. Tá spočívala vo vyvolávaní neistoty a strachu medzi ľuďmi. Zároveň sa jeho členovia mali pri svojom náboře sústrediť na vysokých štátnych úradníkov a infiltrovať sa do vysokých politických a štátnych kruhov. To je typické i pre mnohé dnešné tzv. industriálne kultu.

Óm Šinrikjó

O tom, že kultu nie sú nebezpečné len pre svojich členov, nás môže presvedčiť nasledujúci prípad kultu *Óm Šinrikjó* (Najvyššia pravda Óm), ktorý sa odohral v Japonsku v roku 1995. Nebola to len náboženská organizácia, ale aj dokonale vyzbrojená armáda. Tento kult prostredníctvom svojich štruktúr vytvoril štát v štáte so svojimi vlastnými pravidlami. Kto sa im nepodriadi, toho jednoducho odstránili. Mali dokonca i kompletnú tieňovú vládu a vlastnú tajnú službu. Členovia tohto kultu hlásali, že čoskoro príde koniec sveta, a preto chceli vypustiť balóny s jedovatým plynom nad japonskými veľkomestami. Keď vyvolajú všeobecný chaos, prevezmú moc

Šoko Asahara

v štáte (čo sa im nakoniec nepodarilo). Na príkaz svojho vodcu Šoko Asaharu však stihli v tokijskom metre rozmiestniť čistiace

vozíky, do ktorých zabudovali nádržky s plynom Sarin, paralyzujúcim nervovú sústavu, čo si vyžiadalo životy 12 ľudí a tisíce cestujúcich utrpeli zranenia s trvalými následkami vrátane oslepnutia a poškodenia mozgu. Až po tejto tragickej akcii štát zakročil. Zrušil registráciu kultu a jeho vodcu postavil pred súd. Čo však tomu predchádzalo?

Zakladateľ a vodca kultu Šizio Matsumoto sa narodil s očnou chorobou. Venoval sa čínskej tradičnej medicíne, vyučoval a praktizoval jogu. V roku 1979 založil Spoločnosť svätých pustovníkov, ktorú po tom, ako o sedem rokov neskôr údajne dosiahol v Himalájach osvietenie, premenoval na Óm Šinrikjó a sám si zmenil meno na Šoko Asahara. V roku 1989 bol kult zaregistrovaný ako náboženská organizácia so všetkými výhodami. Jej učenie bolo zmesou budhizmu a hinduizmu. Asahara mal v oblube najmä hinduistického boha Ničiteľa - Šivu. Organizácia rozširovala svoju pôsobnosť i do celého sveta. Svoje pobočky mala v Moskve, New Yorku, v Bonne a na Srí Lanke. V období najväčšieho prosperu sa počet jej členov na celom svete odhadoval na 50 tisíc a majetok až na 1 miliardu USD. Raz pri meditácii mal Asahara víziu Armagedonu a tvrdil, že ten príde niekedy koncom 20. storočia. Členovia kultu vydali o tom niekoľko kníh a vytlačili letáky, v ktorých nabádali ľudí, že záchranu môžu nájsť len vtedy, keď uveria slovám ich guru. Aby stúpenci kultu prežili, zhromaždili nielen potraviny, ale i rôzne druhy zbraní (lasery, ťažkú bojovú techniku, chemické a bakteriologické zbrane, dokonca i atómovú bombu). Ctižiadostivý Asahara spolu so svojimi nasledovníkmi kandidoval i do japonského parlamentu. Jeho Strana Pravdy do politickej kampane investovala 300 tisíc japonských jenov. Po neúspechu vo voľbách zožal od médií posmech. Reakcia na túto zdrvivú porážku nedala na seba dlho čakať - Asahara sa vyhlásil za Krista Armagedonu a Posledného súdu. Od slov už nebolo ďaleko k činom a nasledoval už známy 25. marec 1995. Hoci odvtedy uplynulo už päť rokov, prípad dodnes nie je uzavretý.

Nebeská brána

Veľa vzruchu, najmä v USA, vyvolal prípad, ktorý sa odohral 23. - 25. marca 1997 v exotической vile v Rancho Santa Fe v Južnej Kalifornii po tom, čo 39 členov kultu

Nebeská brána (Heaven's Gate) spáchalo samovraždu požitím smrteľnej dávky alkoholu a barbiturátov zmixovanej s jablčnou kašou. Aj oni doplatili na to, že uverili svojmu vodcovi, ktorý im nahovoril, že ich duše odvezie kozmické teleso, akýsi cestovný „kontajner“ nachádzajúci sa v chvoste Hale-Boppovej kométy približujúcej sa práve vtedy k Zemi.

Marshall Herff Applewhite bol učiteľom hudby, ktorý mal problémy so svojou homosexualitou, za čo ho vyhodili aj z univerzity. Odvtedy sa začal vnútorne uzatvárať a tvrdiť o sebe, že je mimozemšťan žijúci v bezpohlavnej bytosti. Došlo to tak ďaleko, že skončil na psychiatrii. Tu sa mu podarilo preniesť svoj blud na zdravotnú sestru Bonnie Nettlesovú a presvedčiť ju, že aj ona je mimozemšťanka. (Tá v r. 1985 zomrela a dávala údajne Applewhitovi príkazy z vyššej úrovne.) Do a Ti, ako sa začali oslovovať, sa vo svojom učení často odvolávali na kresťanstvo. Porovnaním môžeme posúdiť, čo s ním mali spoločné: Svoju úlohu na tomto svete videli v pomoci tým, do ktorých mimozemšťania z vyššej úrovne vložili čip a potrebujú ich asistenciu pri prechode na vyššiu úroveň. Blíži sa totiž koniec periódy nášho sveta (Lucifer ovláda zem) a posledná šanca na záchranu je prijať ich učenie. Členovia Nebeskej brány sa preto nazývali „záchranný tím poslednej šance“. Kult bol okrem iného známy aj náborom prostredníctvom internetu. Vyznávači kultu sa už dlho (minimálne päť rokov) pred samovraždou zaoberali myšlienkami na ňu. Hovorili o nej verejne v internetových diskusiách, no nenašiel sa nikto, čo by na to kompetentných upozornil. A tak, keď nastal deň D, nikto im nezabránil, aby spoločne opustili svoje telesné schránky a vybrali sa cez „nebeskú bránu“ na „vesmírnu púť do vyššej úrovne“.

Uganda, 17. marec 2000

Prednedávnom médiami prebehla informácia o tragédii, ktorá sa odohrala v ugandskej dedine Kanungu, približne 350 kilometrov juhozápadne od hlavného mesta krajiny Kampaly. 17. marec 2000 sa pre niekoľko stoviek ľudí (väčšinou žien a detí) stal posledným dňom ich života. Zhoreli zaživa. Všetci boli členmi kultu Hnutie za obnovu Desatora Božích príkazí. V nasledujúcich dňoch svetové agentúry každý deň prinášali nové, podrobnejšie a otrasnejšie správy o tomto hrôzostrašnom výjave. Pôvodne predpokladaná

príčina smrti – hromadná samovražda – sa zmenila na najväčšiu kultovú masovú vraždu v novodobých dejinách. Podľa slov šéfa miestnej správy Kelule Senga boli niektorí – prinajmenej deti – zastrelení. V okolí sa našli dve prázdne kanistry na benzín, všetky okná i dvere boli zaklincované. Pohľad na úplne zhorené telá obetí bol otrasný...

Tragédia v Kanungu predčila aj Jonestown. Posledné údaje z 8. mája 2000 uvádzali až 1055 obetí. Dokonca ani tento počet nie je konečný, lebo práce na odkrývaní masových hrobov, v ktorých sa nachádzali ďalšie obete, sa museli zastaviť (podľa oficiálnych zdrojov bolo treba počkať na lepšie technické vybavenie a na pomoc vyšetrovateľov zo zahraničia). Doterajšie vyšetrovanie navyše ukázalo, že mnoho ľudí bolo brutálne zavraždených už mesiac pred uvedeným marcovým dátumom.

Učenie kultu Hnutie za obnovu Desatora Božích príkazí tvorilo zmes rôznych náboženstiev; na svojej viere mali podiel katolíci, protestanti i zástupcovia letničných cirkví. Kult vznikol ešte v roku 1987. Zakladajúcich členov, ktorí stanovili princípy hnutia, bolo dvanásť. Medzi najvýznamnejších patrila bývalý opozičný politik, predstaviteľ Demokratickej strany Joseph Kibweteere, ktorý sa stal samozvaným prorokom. Vyhlasoval o sebe, že priamo komunikuje s Bohom a Pannou Máriou. Posledné informácie však hovoria o tom, že dávnejšie bol psychicky chorý, prestal brať lieky a svoju chorobu tajil i pri registrácii kultu.

Ďalším z hlavných aktérov v tejto hre o ľudské životy bol páter Dominic Kataribabo. Tento suspendovaný rímskokatolícky kňaz, bývalý rektor seminára, doktor teológie a dokonca magister psychológie, pôsobil vo vedení kultu veľmi aktívne (len v jeho dome a záhrade sa našlo 155 mŕtvych). Predpokladá sa, že práve on spolu s bývalou prostitútkou Credoniou Mwerindeovou tvorili vedúcu dvojicu v kulte. Dokázalo sa, že suroviny na výrobu výbušnej zmesi kúpil sám Kataribabo. Explózia zničila kaplnku, kde zaživa zhorelo vyše 500 ľudí. Credonia veľa cestovala po Ugande, vábila ľudí do kultu a zakladala nové pobočky po krajine. Zaujímavé je, že kult udržiaval úzke kontakty so známym apokalyptickým kultom Marian Workers z Austrálie.

Odhaduje sa, že kult mal vyše 4 tisíc členov. Radoví členovia museli ťažko pracovať a medzi sebou komunikovali len písomne. Ich poznámky najprv čítala Mwerindeová a keď s nimi nesúhlasila, odhodila ich. Kataribabo a Mwerindeová, zneužívajúc duševnú chorobu Kibweteereho,

začali okolo seba sústreďovať ľudí ochotných uveriť jeho víziám, ale v prvom rade im išlo o ich majetok. Po vstupe do kultu ich postupne vraždili a ostatným zmanipulovaným členom tvrdili, že odišli do neba s Pannou Máriou. Takisto Kibweteere svojim stúpencom povedal, aby popredali majetok, lebo sa blíži koniec sveta. Ten mal prísť 31. decembra 1999. Ľudia ho poslúchli a utržené peniaze odovzdali kultu. Keď však sľúbený koniec v uvedený deň nenastal, začali reptáť a pýtali naspäť svoje peniaze. Vodca určil ďalší termín na 17. marca 2000. V osudný deň vyzval členov, aby sa zhromaždili v kultovej kaplnke, kde sa im mala zjaviť Panna Mária a vziať ich do neba. Namiesto toho kaplnkou otriasol výbuch a všetci zhromaždení mu padli za obeť...

Kde hľadať príčiny takejto obrovskej tragédie? V prvom rade ide o benevolentný prístup úradov pri registrácii rôznych náboženských zoskupení. Len počet pentakostálnych (turických) hnutí sa odhaduje na 15 až 20 tisíc. Po tejto katastrofe zaviedla ugandská vláda nové požiadavky na registráciu cirkví a náboženských spoločností. Polícia a tajná služba veľmi pozorne sledujú akúkoľvek podozrivú aktivitu súvisiacu so skupinami, ktoré hlásajú skorý príchod konca sveta, čo sa zas – ako všade na svete – nepáči aktivistom na ochranu ľudských práv.

Ďalšou z pravdepodobných príčin je zlyhanie miestnej Rímskokatolíckej cirkvi. Ľudia čoraz častejšie opúšťajú jej rady a vstupujú do iných náboženských spoločenstiev. O vyšetrenie tohto prípadu sa intenzívne zaujímal aj pápež Ján Pavol II., keďže väčšina zakladajúcich členov kultu boli práve bývalí rímskokatolícki kňazi a rehoľné sestry. Pre zaujímavosť, v Ugande žije 20,6 milióna obyvateľov, z toho až 17 miliónov je kresťanov.

Z uvedených prípadov vyplýva, že ľudstvo na prelome milénia je nútené čeliť hrozbe nového druhu tzv. apokalyptického terorizmu, ktorý má prostriedky na to, aby používal najmodernejšie zbrane a technológie. Nebezpečná je najmä vzájomná spolupráca apokalyptických kultov pri vyvolávaní chaosu vo svete. Nezabúdajme ani na to, že i tie najnebezpečnejšie kulty, ako Óm Šinrikjó, sa považovali za mierumilovné, neškodné a dobročinné organizácie...

MIROSLAV LOJDA
Mgr. Miroslav Lojda (* 1970) – absolvent Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity – odbor psychológia. Odborný pracovník Ústavu pre vzťahy štátu a cirkví.

POLEMIKA

Druhé tisícročie sa chýli ku koncu. Azda aj to je príčina, že sa stále častejšie objavujú rôzne hypotézy o mimozemských civilizáciách, o ich zámeroch s nami pozemšťanmi, ba dokonca o záhadnom pôvode ľudstva. Sú tieto teórie naozaj objavné, za aké sa často vydávajú, alebo sú iba fantazmagóriou určitého typu ľudí?

Odpoveď:

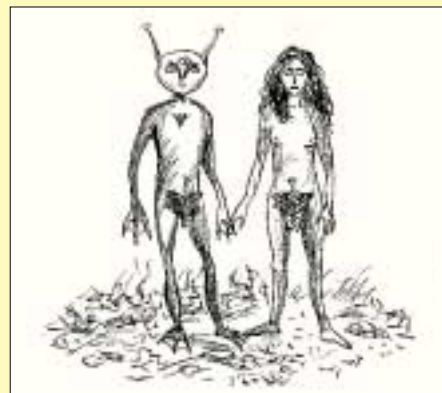
Už dobré polstoročie si vo verejnosti buduje svoju popularitu téma UFO (Unidentified Flying Objects – neidentifikované lietajúce objekty). Tomuto fenoménu sú naklonené nielen novinové a časopisecké články, ale záhadám okolo UFO sa venujú i mnohé knižné publikácie. I keď sa to na prvý pohľad nezdá, táto problematika nie je výlučne doménou sci-fi literatúry či vedeckých polemík. Nachádza odozvu i v náboženskej oblasti. Jestvuje mnoho „posolstiev mimozemšťanov“, ktoré boli odovzdané priamo alebo cez kontaktné osoby. Obsahujú tvrdenia, ktoré sa týkajú právd kresťanskej viery, alebo na ne bezprostredne vplývajú. Jednou z takýchto tém je aj otázka pôvodu človeka.

Ako pri všetkých ostatných „posolstvách mimozemšťanov“, aj tu vystupujú viaceré protirečivé tvrdenia. Dozvieme sa, že dnešné ľudstvo je zmes „Adamových Božích synov, mimozemšťanov a pozemskej Evinej rasy“; inak informovaní ufóni zasa tvrdia, že biela rasa má mimozemský pôvod a tí s čiernou či žltou pleťou sú pôvodní pozemskí domorodci. Ďalšie posolstvá vysvetľujú, že mimozemský pôvod má práve izraelský národ, pretože – ako sa o tom píše aj v Starom zákone – si ho Boh vyvolil za svoj ľud. Avšak iní tvrdia to isté napríklad o Egypťanoch. Podľa iných hypotéz ľudstvo údajne vzniklo z ufónov, ktorí sa zachránili z planéty zničenej jadrovou vojnou (a teda sme ufónmi všetci). Vrcholom je tvrdenie, že človek povstal z genetickej manipulácie, ktorú vykonali mimozemšťania v laboratórnych podmienkach („vedecké“ vysvetlenie biblického raja).

Čo k týmto „odhaleniam“ mimozemšťanov dodať? Biblické posolstvo v prvých veršoch starozákonnej knihy Genezis hovorí, že „na počiatku stvoril Boh nebo a zem“ (Gn 1, 1). V semitskom vyjadrení

„Väčšina pozemšťanov sú kríženci Adamových Božích synov, nášho ľudu, a pozemskej Evinej zvieracej rasy. Preto majú ľudia husté, ani-málne pozemské telo a vnútorné, božské duchovné telo. (...) Mnohí naši učitelia im dali zákony, ktoré majú dodržiavať.“

(MICHAEL HESEMANN: *UFO: Kontakty*, Nakladateľstvo ETNA, Praha 1992, s. 51)

Naši prarodičia v predstave ufológov

to znamená úplne všetko; teda to, čo jestvuje, len preto jestvuje, lebo to stvoril Boh. Zem však bola „pustá“, bez života. Boh v postupných krokoch stvoriteľských dní stvoril všetko stvorenie a vyvrcholom bolo stvorenie človeka.

Pri tomto biblickom opise si treba všimnúť viaceré skutočnosti: Boh uvádza svoj zámer stvoriť človeka na svoj obraz; prvotný človek mal teda podobnosť s Bohom. Boh ho stvoril z „prachu zeme“ a vdýchol do neho život. Stvoril ho „ako muža a ženu“ – teda s odlišným pohlavím, pričom obe sú tým istým druhom – človekom – a sú rovnocenné.

Čo z týchto správ vyplýva? To, že človek bol stvorený na priamy Boží zásah, vyšiel z Božích rúk a to na tejto Zemi. Boh človeka nepriniesol na Zem z inej planéty. Ako pozemské stvorenie má fyzické telo (je z prachu zeme), oživované nesmrteľnou dušou. Boh chcel, aby mu bol človek podobný, teda aby mal večný život, spoločenstvo s Bohom. To, čo nás robí podobnými Bohu je naša nesmrteľná duša. Boží akt stvorenia nie je ani geneticou manipuláciou; je jedinečným a priamym zásahom.

Tí, čo hovoria, že biblickú správu o stvorení treba dešifrovať tak, že bohom sú vlastne mimozemšťania a stvorenie je geneticá manipulácia, zabúdajú, že potom by ľudstvo pochádzalo z iného „ľudstva“. Tvor by pochádzal z iného tvora. Nielenže sa tu vynára otázka, ako vznikli mimozemšťania, ale takýto názor nevie vysvetliť pád prvých ľudí ani dedičný hriech. Staví nás do polohy pokusných zvierat a oberá o dôstojnosť, ktorú človek má práve preto, lebo je stvorený na Boží obraz. Obraz Boha – láskavého Otca, ktorý miluje svoje stvorenia a chce ich zachrániť – v takýchto ufologických hypotézach absentuje. A nielen to. Tieto teórie nevedia vysvetliť

ani Kristovu spasiteľskú a vykupiteľskú úlohu pri záchrane sveta a ľudstva: „Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nik nezahynul...“ – píše sv. Ján. Tohto všetkého sa zrieknuť v prospech sci-fi fantázií je osudová tragédia.

Ak sa vrátíme k tvrdeniam o mimozemskom pôvode toho-ktorého národa a rasy, je to opäť nebiblické stanovisko. Biblia na viacerých miestach predkladá náuku o spoločnom pôvode ľudstva, podľa nej nepochádzajúceho z inej planéty, ale rozrastá sa v línií od Adama k Noemovi, od Noeho synov, ktorých potomstvo po potope zaľudnilo zem, k Abrahámovi, praotcovi vyvoleného národa. Boh si nevyvolil izraelský národ pre jeho údajný mimozemský pôvod, ale pre jeho vieru a poslušnosť voči Bohu Abraháma, Izáka a Jakuba. Inak by potom mimozemšťanmi museli byť aj Arabi, Edomčania a iné staroveké etniká, pochádzajúce od týchto praotcov. Mnohé rodokmene, ktoré sa v Starom zákone vyskytujú, nie sú možno chronologicky presné, ale zato jasne prinášajú posolstvo o kontinuite ľudstva, ktorá má počiatok v stvorení prvého človeka. Do tejto kontinuity ľudského rodu v konkrétnom čase vstúpil vtelením Ježiš Kristus – Božie slovo. Stal sa jedným z nás, aby ako Bohočlovek dal Bohu zadostučinenie za hriechy celého ľudstva. Aby ukázal, ako veľmi nás Boh miluje.

Každé iné tvrdenie, ktoré spoločný pôvod ľudského spoločenstva popiera, alebo ho spája s vysokovyvinutou laboratórnou technikou genetických operácií, je vo svojom jadre protibiblické a protikresťanské. Nedáva odpoveď na existenciálne otázky človeka, v princípe je materialistické a dehonestuje ľudskú dôstojnosť, ktorá má svoju príčinu v Bohu.

ANDREJ BOTEK

Nové náboženské hnutia sú vo svojej osl-
nivej nepriehľadnosti výraznými predsta-
viteľmi globalizácie náboženstva. Platí to
v prvom rade geograficky, pričom podľa
vzoru recipročného prieniku elementov
v symbole jin-jang možno vychádzať
z prítomnosti kresťanstva vo všetkých
kultúrach sveta a súčasne z virtuálnej
prítomnosti všetkých náboženských fo-
riem sveta v každej miestnej náboženskej
obci. Ale aj v diachrónnej dimenzii sa dá
povedať, že všetky historické náboženské
formy sú prítomné súčasne. Týmto mož-
no predošlé religionistické teórie o evolu-
cii náboženstiev od primitívnych foriem
k vyšším odsunúť nabok ako prekonané.
Z psychologického hľadiska sa tento
problém javí ako subjektívizácia nábo-
ženstva v celej jeho ambivalencii: raz ako
nekritický relativizmus subjektívnej,
amatérskej zbožnosti, inokedy ako šanca
osobnej, zodpovednej viery.

Náboženské Nové hnutia

Vznik nového svetového náboženstva

Ak chceme zostať v odvážnom obraze
kontextualizácie kresťanstva na „mape
náboženstiev“, v západnej – ešte domi-
nantne kresťanskej – kultúre sa čoraz zre-
teľnejšie prejavuje diagnóza „strakatého
koberca“ z navzájom pospletaných sub-
kultúr, ktoré napriek svojej rozdielnosti
ohlasujú na obzore úsvit jednotného no-
vého svetového náboženstva. Paralelne
so súčasnými dobovými hnutiami sa ani
svetové náboženstvo nedá charakterizo-
vať ako jednotná hierarchická štruktúra,
ale skôr ako dynamická spleť sčasti veľmi
heterogénnych malých zoskupení. Ne-
uznáva nijakú jednotiacu vodcovskú oso-
bu, nijaké spoločné zjavenie či teologické
učenie, ale vyznačuje sa postmodernou
nepriehľadnosťou a subjektívnou ľubo-
vôľou. Napriek tolkej rozmanitosti však
vykazuje silné zhodné črty, ktoré umo-
žňujú vnímať pestré spektrum súčasnej
religiozity ako jednotu.

Tu treba spomenúť moment prae-teiz-
mu, v ktorom sa už Boh systematicky nepo-
piera, ale prekrýva sa najrozličnejšími bož-
skými náhradkami. Z prvkov „teoplazmy“
si postmoderný človek vytvára svoj obraz
Boha podľa vlastných, spontánnych po-
trieb. Pritom mu prichádza na pomoc
neoarchaická tendencia náboženstva súčas-
nosti, ktorá chce návratom k predkresťan-
ským „počiatkom“ znovu oživiť neskazené

prvky vitálneho náboženstva a súčasne
uznáva jedine arché subjektívnej skúsenos-
ti ako ustavične prekypujúci prameň osob-
nej religiozity. Ako ďalšiu charakteristickú
črtu možno označiť intimizáciu nábožen-
ského zážitku, pričom skúsenosť eko-psy-
cho-somatického uzdravenia sa odohráva
iba na úrovni vlastného telesného zážitku.
Zároveň sa otázka pravdy v náboženstve
presúva na otázku užitočnosti, a viera sa
stáva terapiou.

Zhodná charakteristika tejto celosve-
tovo – aj v mimokresťanskom priestore –
pozorovateľnej tendencie nachádza čoraz
väčšiu oporu v náboženskohistorických
štúdiách, ktoré dosvedčujú aktuálne vzťahy
či spoločné historické korene mnohých
nových náboženských hnutí. Podávajú ich
ako postmoderné aktualizácie tieňovej reli-
giozity, ktoré by sme mohli označiť ako
neognostické, alebo ako „tajnú stranu
Zjavenia“.

Táto globálna zmena náboženského
vedomia, ktorú musíme vnímať ako zreteľ-
né „znamenanie čias“, neostáva však iba ako
difúzna (rozptýlená) religiozita v akomsi
nezáväznom prúde ducha čias, ale pre
jednotlivca sa konkretizuje v príslušnosti
k niektorému z početných nových nábo-
ženských hnutí, zodpovedajúcemu jeho
osobnej mentalite; po prekonaní fázy oslo-
bodzovania sa z doterajších orientačných

súvislostí ho bude opäť subjektívne vnímať
a žiť ako náboženstvo s jeho novými požia-
davkami a orientáciami.

Medzinárodné aktivity

Pokiaľ ide o konkrétne medzinárodné akti-
vity konfliktných smerov (siekt), treba roz-
lišovať dve dimenzie. Treba vziať do
úvahy, že podľa taktiky „duchovnej vojny“
sa na určité krajiny ide s propagandistic-
kou kampanou, zatiaľ čo problematické
aktivity sa preložia do vzdialených krajín.
Len čo sa guru alebo organizácia ocitnú
v ťažkostiach, vytratia sa, alebo si zmenia
mená. Ako príklad možno spomenúť odve-
zenie detí do indických škôl hnutím
Sahadža joga a Thakar Singh, alebo
v minulých rokoch celosvetové roztrúsenie
predovšetkým ženských desaparicidos zo
sektu Deti Božie (dnes Rodina). Cez satelit
prenášané medzinárodne slávené Munove
masové požehnanie ilustrujú prítomnosť
novej religiozity presahujúcej hranice.

Na druhej strane sa podnikajú obrov-
ské pokusy, najmä z okruhu scientológie,
uplatňovať zo zahraničia propagandistický,
ba dokonca politický vplyv na súdne roz-
hodnutia v európskych štátoch. Pre celú
oblasť konfliktných smerov je príznačné
úsilie obmedziť diskusiu výlučne na jeden

sociologický religionistický termín a žonglovať so záplavou súdnych rozhodnutí.

Rovnostárska loby

V spoločnosti prevláda tendencia delegovať definíciu náboženstva udomácnenu v teológii výlučne na užitočnosť vymeniteľných sociologických modelov. V spolupráci s akademickými inštitúciami v rozličných krajinách vynikol na európskej úrovni predovšetkým celosvetovo pôsobiaci inštitút CESNUR (Turín, Taliansko) ako priama loby nediferencovanej nivelizácie všetkých zoskupení, ktoré sa samy vyhlasujú za náboženstvá v najširšom zmysle. S požiadavkou rigorózneho vedeckosti svojho poslania obracia sa v polemicko-konfrontácii najmä proti dominancii Katolíckej cirkvi, ako aj proti organizáciám rodičovských iniciatív, ktorých kritické príspevky k danej problematike sa jednoducho diskvalifikujú ako nevedecké. Medzičasom však CESNUR odhalil svoju zaujatosť mohutným angažovaním sa v prospech konfliktných orientácií.

United Religions

Medzinárodná spolupráca najrozmanitejších náboženských organizácií sa obsažnejšie prejavuje v ich požiadavke etablovania univerzálneho fóra, ktoré by mohlo prepozičovať viditeľný výraz jej charakteru akejsi megasiete. V nadväznosti na Parlament náboženstiev konštituovala sa v roku 1993 v Chicagu iniciatíva *United Religions*

Ilustračná snímka: archív

(Spojené náboženstvá), ktorá má v úmysle uverejniť v roku 2000 globálnu *Chartu spojených náboženstiev*. Tu sa vyvíja úsilie o stálu loby všetkých náboženstiev v sídle Organizácie spojených národov. Iniciatíve ide o neobmedzené právne uznanie všetkých náboženských variantov. Hoci plánované aktivity, vzhľadom na vývoj globálnej etiky náboženstiev a ich čo najširšej spolupráce pri riešení existenčných problémov ľudstva možno len uvítať, črtá sa tu aj nebezpečenstvo relativizmu v zmysle teozofického „večného náboženstva“, ako aj inštrumentalizácie zo strany konfliktných orientácií, ktoré dúfajú, že práve tu nájdu propagandisticky účinné fórum na dosiahnutie spoločenského uznania.

Perspektívy

Áké dôsledky plynú z celosvetovo pozorovateľných symptómov a aktivít nového postkresťanského svetového náboženstva? Tu bude nutné pozorovať predovšetkým dialóg Katolíckej cirkvi s ostatnými svetovými náboženstvami a zvlášť sa venovať oslovovaniu okruhu nového náboženského hľadania. Cirkev sa otvára osobnému stretnutiu so všetkými ľuďmi dobrej vôle. Aby sa však takýto dialóg mohol podariť na inštitucionálnej úrovni, musí vopred zavládnúť jednota na rôznych rovinách a ich špecifických metódach. Podľa modelu sústredných kruhov buduje sa kontakt Cirkvi najskôr na ekumenickej úrovni s cirkevnými spoločnosťami spojenými spoločným krstom. „Harmonogram“ takéhoto dialógu sa tvorí podľa modelu „hierarchie pravdy“ (*Unitatis redintegratio*) vo vedomí spoločnej kristológie. Zvláštnym prípadom ekumenizmu je kresťansko-židovský dialóg so „staršími bratmi“, ktorého zásady zachytáva *Nostra aetate*. Medzináboženský dialóg so svetovými náboženstvami predstavuje ďalší kruh, na základe spolupatričnosti, ktorú možno nazvať „rodinou pravdy“. Nakoniec prichádza dialóg s modernou kultúrou, s filozofiami a svetonázormi na základe ľudskej solidarity (*Gaudium et spes*). Nebolo by v súlade s komplexnou a citlivou požiadavkou dialógu, keby sa premiešavali odlišné úrovne a očakávania. Prirodzene, bezpodmienečným predpokladom každého stretnutia je ochota k úprimnému a otvorenému dialógu, ako to vyjadrujú slová encykliky *Redemptoris missio*: „Partner dialógu musí byť v súlade s vlastnými tradíciami a náboženským

presvedčením a otvorený voči nim, aby chápal druhého, bez predstieraní, ako aj bez uzatvárania sa, ale v duchu pravdy, pokory a lojality, s vedomím, že dialóg môže každého obohatiť. Tu niet miesta na kapitulačné vyhlásenia ani falošnú mierumilovnosť. Je potrebné vzájomné svedectvo spoločného napredovania na ceste náboženského hľadania a skúsenosti. Služi to súčasne na prekonanie predsudkov, nedorozumení a intolerancie. Dialóg má za cieľ vnútornú očistu a obrátenie, ktoré bude duchovne plodné, ak sa nechá skutočne viesť Duchom.“

Základným predpokladom, z ktorého implicitne vychádzajú všetky cirkevné dokumenty o ekumenickom či medzináboženskom dialógu, je vnímanie „náboženského“ charakteru súčasných hnutí. Zatiaľ čo v čase koncipovania príslušných koncilových textov sa bral zreteľ najmä na spoločný náboženský základ s veľkými tradíciami ľudských dejín, dnes sa nedá automaticky predpokladať náboženský charakter nového náboženského hnutia. Je potrebné podstatne rozlišovať medzi dialogickou otvorenosťou pre transcendentný vzťah a autonómny „samónáboženstvami“. Takéto procesné rozlišovanie určí, či ide o novovznikajúce subkultúry na základe kultúrnych interakčných procesov medzi kresťanským kultúrnym dedičstvom a vitálnou religiozitou, alebo o čosi pôvodné, novo vyvinuté, v rámci mimokresťanských náboženstiev. Rozlišovací proces stanoví, nakoľko sa stretnutie vyvíja od rozhovoru na kultúrnej úrovni k vlastnému medzináboženskému dialógu.

Pojmy

Zvláštny vzťah Cirkvi k novej „religiozite“ sa nedá definovať bez objasnenia terminológie. Oprávnené vládne všeobecná stiesnenosť ohľadom používania pojmu „sektá“, hoci sa ešte stále používa vďaka svojej sémantickej stručnosti a zrejme aj preto, lebo zo strany Cirkvi vyjadruje špecifický odstup od problematík foriem religiozity. Teraz tu nie je priestor na nové diskusie o ďalších zaužívaných výrazoch, ako napríklad *nové hnutia mladých* (F. W. Haack), *alternatívne náboženstvá* (najmä v talianskom jazykovom prostredí), *deštruktívne kultúry*; rád by som sa dištancoval od zaužívaného slovného spojenia *nové náboženské hnutia*. Problém tohto pojmu spočíva v prvom rade v tom, že celú šírku fenoménu dokáže zachytiť iba s dodatkom

lámajúcim jazyk: „...a svetonázorové skupiny“, lebo v nejednom prípade zjavne nejde o náboženskú spoločnosť (napr. antropozofia alebo alternatívne terapie). V druhom rade ho takto klasifikované zoskupenia čoraz častejšie využívajú ako protiargument pri žiadosti o zákonné uznanie ako náboženskej spoločnosti; zo skutočností, že Cirkev klasifikuje nejakú skupinu ako „sektu“, vyplýva ich jednoznačne náboženský charakter.

Náboženské menšiny

Celkom v zmysle tejto argumentácie sa v ostatnom čase až natoľko rozširuje uznanie náboženských prvkov v pojme *nové náboženské hnutia*, že sa hovorí o *náboženských menšinách*, aby sa na politickej rovine dosiahlo nediferencované, rovnaké postavenie s uznanými veľkými náboženstvami. Podľa metódy dialektiky triedneho boja sa konštruuje neodôvodnený stav prenasledovania, volajúci po urýchlennom uznaní ľudských práv a po právnom a fiškálnom uznaní. V tejto súvislosti treba spomenúť aspoň medzinárodnú diskreditačnú kampaň scientológie proti nemeckej spolkovej vláde, ale aj čoraz väčšmi instrumentalizované aktivity konferencií a poradenskú činnosť rozličných inštitúcií na európskej úrovni. Tichá a nenápadná zmena terminológie z obviňujúceho sektárskeho imidžu nových náboženských hnutí na nevinnú abstraktnosť náboženských menšín zahmlieva celú problematiku, lebo pochybné zoskupenia kladie bez rozlíšenia na rovnakú úroveň s menšinami tradičných náboženstiev – nepochybne hodnými obrany – a na druhej strane redukuje problém výlučne na ilegálnu túžbu po uchopení moci zo strany spoločensky dominantného náboženstva. Ale aj napriek zastieranej zmene terminológie sotva možno poprieť, že mnohé tieto náboženské menšiny objektívne vyvolávajú konflikty, a to nielen vo vzťahu k Cirkvi, ale aj vo vzťahu k spoločnosti a vedeckým disciplinám.

Konfliktné zoskupenia

Namiesto ideologizujúcej terminológie uprednostňujem, odvolávajúc sa na návrh Reinharta Hummela, nahradiť výraz *nové náboženské hnutia* termínom *konfliktné orientácie*, pričom sebadefinícia sa vedome ponecháva na zváženie tej-ktorej sku-

pine, či sa chápe ako špecificky náboženský, alebo ako svetonázorový či terapeutický smer. Ale na rozdiel od ľubovoľných iných spoločenských formácií sa tým vyjadrí, či ide o mienkotvornú orientáciu, alebo o zjavný konfliktný potenciál. Analogicky k doterajšiemu pojmu „seкта“, ale bez odsudzujúcej príchute, sú teda konfliktné orientácie v rozpore s inými orientáciami a ako také vyvolávajú ich zvláštny záujem, ktorý sa výrazne odlišuje od iných bežných spôsobov kontaktu (bezproblémová spolupráca, ekumenický – medzináboženský dialóg, vzťah spoločenskej väčšiny – menšiny), a práve preto vyvoláva spory. Pojem sa teda môže používať tak v cirkevnej sfére, ako aj v sociologickom, psychologickom alebo náboženskom kontexte. Vzhľadom na „náboženský“ rozmer týchto „orientácií“ sa jednak neprejudikuje, či pritom ide o kresťansko-ekumenické, nebiblické, filozofické či vnútrocirkevné zoskupenia vôbec, a jednak sa môže skúmať príslušný konfliktný potenciál z teologického, humanistického, terapeutického či sociologického hľadiska. Na rozdiel od tradičného pojmu „seкта“ sa však obchádza moment potlačania bezmocných alebo ilegálnych zoskupení, lebo aj veľké cirkvi či iné spoločensky dominantné skupiny (ako klasická medicína alebo uznané psychoterapie) sa dostanú na rovnaký stupeň s „orientáciami“. Súčasťou diskusie teda nebude výhrada voči spoločenskému alebo svetonázorovému uchopeniu moci; presunie sa na objasnenie viditeľných konfliktov v interdisciplinárnej perspektíve. Nepochybí sa, či nejaká alternatívna terapia vykazuje pozitívne medicínske výsledky, istotne sa však musí preskúmať konflikt, ak sa jej „liečiteľské“ ambície pomiešajú s náboženskými.

Diakonia pravdy

Z tohto terminologického spresnenia vyplýva diferencované stanovenie úloh pre cirkevnú pastoraáciu, ktorú možno označiť prechodne ako „diakonia pravdy“. Toto šťastné slovo z najnovšej pápežovej encykliky na jednej strane začleňuje službu cirkevných splnomocnencov pre sekty a svetonázorové otázky do rámca charitatívnej diakonie a umožňuje zhodnotiť konkrétnu pomoc na trhu orientácií ako duchovnú službu a na druhej strane sa posúva potrebné filozofické rozlišovanie duchov z apologetického kúta do centra dnešnej výmeny názorov medzi Cirkvou a svetom.

Práca splnomocnenca v cirkevnom „výskume konfliktov“ je rovnocenná s prácou fundamentálneho teológa v jeho úlohe „vrátnika“, ako ho opísal Hans Wandenfels: *„Kto stojí na prahu, nachádza sa súčasne vonku aj vnútri. Počúva argumenty tých, čo sú pred bránou, i tých, čo sú v dome. Ide mu však o vstup do domu. Na jednej strane si privlastňuje, čo vedia a vidia ľudia vonku – z filozofie, historických a spoločenských vied – čo si myslia o Bohu, o Ježišovi Nazaretskom a Cirkvi, ale aj o sebe samých, o svete, spoločnosti, v ktorej žijú. Na druhej strane prichádza s poznaním zvnútra ako s pozvaním pre všetkých, čo sú vnútri aj vonku. Hlavným bodom kresťanskej teológie je potom potvrdiť bránu, o ktorej obrazne hovoríme ako o bráne k reálnej spáse ľudí, s pohľadom na toho, ktorý slovami Jánovho evanjelia povedal: Ja som brána‘ (Jn 10, 9).*

Partner rozhovoru na základnej úrovni bezprostredne vníma túto „diakoniou rozlišovania“ ako životné konflikty a usiluje sa v spolupráci s ostatnými pastoraálnymi službami ponúknuť postihnutým pomoc. Na druhej rovine sa realizujú bazálne výskumy, ktoré jednak dokumentujú základné východiskové poznatky a jednak odovzdávajú Cirkvi a spoločnosti príslušné informácie a stanoviská. Ak má byť k dispozícii pastoraálna ponuka pre prvý problémový okruh na úrovni diecézy a farnosti, môže sa druhá forma akademickej výmeny názorov uskutočniť prostredníctvom niekoľkých špecializovaných inštitúcií pôsobiach s cirkevným poverením. Preto je poľutovaniahodné, že na katolíckych teologických fakultách v nemeckej jazykovej oblasti už niet takmer nijakých možností špecializácie v komparatívnej religionistike, hoci dnes sa už sotva dá praktizovať fundamentálna teológia bez solídneho poznania náboženského prostredia.

Podobne ako pri ostatných formách dialógu s dnešnou kultúrou, nemôže Cirkev delegovať ani dialóg s konfliktnými orientáciami jednoducho na neutrálnu religionistiku; márne „bezhodnotová“ religionistika nie je možná pre samotné chápanie náboženského fenoménu a redukovala by náboženstvo na kultúrny rozmar. Ani v právnickej perspektíve voči štátnym a európskym inštitúciám sa Cirkev nemôže rozlúčiť so svojou najvlastnejšou „službou pravde“, ak sama nechce zradiť princípy skutočnej náboženskej slobody stanovené v encyklike *Dignitas humanae*.

Podnety

Pre sféru Cirkvi vyplývajú rozličné oblasti potrebnej medzinárodnej spolupráce, pričom treba nástoživo vyžadovať intenzívnu ekumenickú spoluprácu: „*Ekumenické úsilie a svedectvo kresťanov, patriarchich do rozličných cirkví a cirkevných spoločenstiev, v súlade s Kristovým učeníím už priniesli bohaté ovocie. Je však čoraz nevyhnutnejšie, aby spolupracovali a spoločne vydávali svedectvo v tomto čase, v ktorom kresťanské a mimokresťanské sekty spôsobujú zmätok. Šírenie týchto siekt predstavuje hrozbu pre Katolícku cirkev a pre všetky kresťanské spoločenstvá, s ktorými vedie dialóg. Kdekoľvek je to len možné a je to v súlade s miestnymi pomermi, odpoveď bude môcť byť jedine ekumenická.*“ (Ján Pavol II.: Redemptoris missio)

V rámci interdisciplinárneho výskumného projektu a v nadväznosti na vatikánsku správu *Sekty alebo nové náboženské hnutia – pastorálna výzva* (1986) zorganizovala FIUC (Fédération Internationale des Universités Catholiques – Medzinárodná federácia katolíckych univerzít, Paríž – Rím), v rokoch 1991 – 1993 päť medzinárodných seminárov, aby dala dokopy odborníkov jednotlivých kontinentov k priamemu dialógu. Pre rozličné ťažkosti bolo možné výskumné príspevky publikovať až so značným oneskorením. Najdôležitejším zámerom projektu však bolo umožniť postupnú výmenu expertov, presahujúcu hranice štátov, ako aj vytvoriť medzinárodnú sieť poradenských a dokumentačných stredísk, a tým mať výskumné inštrumentárium voči medzinárodne prepojenej štruktúre konfliktných orientácií. Praktickým výsledkom tohto pracovného projektu sú medzinárodné letné kurzy pre cirkevných multiplikátorov, najmä zo strednej a východnej Európy, organizované v ekumenickej spolupráci s Dialog Centret v Árhuse, z ktorých zasa vzišli v rozličných krajinách samostatné partnerské organizácie pod strechou DCI (Dialog Center International). Preto možno len uvítať, že v roku 2001 sa plánuje podobná letná akadémia z iniciatívy CCEE (Konferencia európskych katolíckych biskupských konferencií).

Žiaľ, medzinárodná spolupráca na inštitucionálnej úrovni nepresiahla osobné kontakty jednotlivých odborníkov. Pri Pápežskej rade pre medzináboženský dialóg je koordinačný úrad, v rámci ktorého

spolupracujú štyri vatikánske dikastéria (pápežské rady pre jednotu kresťanov, pre medzináboženský dialóg, pre kultúru, ako aj Kongregácia pre evanjelizáciu národov). Na európskej úrovni, čiastočne pod záštitou CCEE, sa medzitým viedlo viacero konzultácií, ktoré položili základy na spoločnú prácu. Pritom sa ukázalo, že v budúcnosti bude nevyhnutné rozdeliť prácu na dve časti. Na jednej strane ostáva bezprostredné dušpastierske poradenstvo pre postihnutých určite nenahraditeľnou oporou cirkevnej činnosti, na druhej strane sa však musí intenzívnejšie dopĺňať religionistickým a teologickým výskumom. Takýto výskum a dokumentácia by mali na jednej strane zabezpečiť tok informácií do cirkevných masmédií a sprostredkovať farnostiam priamu pomoc pri styku s novým náboženským prostredím, a na druhej strane sa táto fundamentálna práca stane čoraz dôležitejšou pre zodpovedných činiteľov Cirkvi i sveta. Toto je výzva pre najvladnejšiu, pastorálnu dimenziu cirkevnej činnosti.

Ako bolo zrejme už z vatikánskej správy, rozširuje sa požiadavka novej sekulárnej religiozity na všetky oblasti poslania Cirkvi. Či už sú to liturgisti s úlohou vyvinúť nové liturgické formy pre uzdravujúce bohoslužby, katechéti s potrebou nového uvedenia do Kristovho tajomstva, kanonisti so sprostredkovaním cirkevného právneho chápania do procesov štátoprávnej tvorby rozsudkov na národnej a európskej úrovni, alebo biskupi s nutnosťou vytvoriť nové pastorálne služby v oblasti poradenskej práce – prakticky všetci cirkevní hodnostári sa dôraznejšie vyzývajú na uvedenie si zodpovednosti za novú identitu Cirkvi voči celosvetovej zmene náboženského vedomia. Súčasné kontinentálne synody vo Vatikáne k príprave Veľkého jubilea rozhodne potvrdzujú formulovanie oboch pastorálnych priorít pre 90. roky, stanovených mimoriadnym konzorciom kardinálov v roku 1991, ktoré sa okrem angažovania za ochranu života zameriavajú na dialóg s novými náboženskými hnutiami. Už vtedy sa pohľad upriamoval na vznik celosvetového fenoménu, z ktorého sa zaiste musia, omnoho naliehavejšie než doteraz, vyvodiť rozhodné dôsledky: „*Ide o ustavične sa meniaci fenomén hrozivých rozmerov, ktorý je takmer všade prítomný, hoci s odlišnou tendenciou a razením. V Afrike dominuje pestré šírenie „autonómnych cirkví“ synkretického typu. V Latinskej Amerike sú to spoločenstvá evanjelikálnej,*

fundamentalistickej a spontánnej povahy, ktoré sa odšepujú od jednotnej katolíckej tradície, čím súčasne trhajú aj sociálnu väzbu. Na Západe ide najmä o gnosticky inšpirované skupiny. Aj v Ázii v niektorých krajinách zaplavuje rázovité katolícke oblasti sektárska propaganda v štýle nezávislých kresťanských spoločenstiev.“ (Konsistorium, 1991; Záverečný dokument)

Základný aspekt každej novej evanjelizácie, v zmysle požiadavky pápeža so zreteľom na nové milénium, sa týka istotne aj budúcej práce cirkevného výskumu a poradenstva v oblasti nových konfliktných náboženstiev, najmä prekonania „stratnosti“ postmoderného človeka, poskytnutím mu osobnej opory v životných krízach a pri orientácii v novej nepriehľadnosti náboženských ideových ponúk. Z poctivej analýzy príčin sa môže jasne vyprofilovať budúca práca v službe obnovenej identity kresťanstva: „*Možno napríklad zamlčať náboženskú lahostajnosť, ktorá dnes mnohých ľudí privádza k tomu žiť tak, akoby Boha nebolo, alebo sa uspokojíť s vágnou religiozitou, ktorá nie je schopná dať do súvislosti problém pravdy a povinnosti? S tým sa musí dať do súvislosti aj rozšírená strata transcendentného zmyslu ľudskej existencie a zmatok v etickej oblasti, dokonca aj v základných hodnotách úcty k životu a k rodine. Zdá sa, že aj synom a dcéram Cirkvi sa ponúka skúška: Nakoľko sú aj oni postihnutí atmosférou sekularizmu a etického relativizmu? A koľko zodpovednosti za nenáboženské správanie si musia aj oni priznať, lebo pre nedostatky svojho náboženského, mravného a spoločenského života nezjavili pravú tvár Božiu?*“ (Ján Pavol II.: Apoštolský list Tertio millennio adveniente).

MICHAEL FUSS

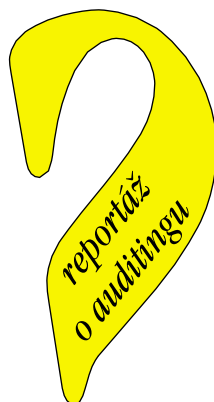
Prof. Dr. Michael Fuss (* 1949) – prednáša na Pápežskej univerzite Gregoriana v Ríme. Je členom vedeckej rady časopisu Berliner Dialog. Vydáva zborník Rethinking New Religious Movements (Prehodnotenie nových náboženských hnutí), ktorý publikoval na záver sedemročného výskumného projektu a konzultačného procesu Rímskokatolíckej cirkvi v oblasti nových náboženských hnutí. Zborník obsahuje 53 príspevkov od 52 autorov.

Z nemeckého originálu *Neue religiöse Bewegungen* uverejneného v časopise BERLINER DIALOG č. 3-4/1999 preložila NORA VALOVÁ

Silnejšia

ak o

droga

Táto reportáž je o tom, ako deštruktívne psychokulty, Scientologickú cirkev nevyvímajúc, môžu neodborným aplikovaním poznatkov z psychológie veľmi vážne nashtrbiť vzťahy v rodinách a vyvolať až panickú averziu voči jej členom – údajným supresorom (utláčateľom). Je to svedectvo, ktorého cieľom je poodhaliť zákulisie psychotechník, ktoré scientológia praktizuje so svojimi obeťami v Dianetických centrách, a varovať ľudí pred ich možnými následkami. Úmyselne sme ho nekrátili, aby sme zachovali jeho autenticitu, i keď nám miestami pri jeho čítaní behal mráz po chrbte...

V dianetickom rúchu za minulými životmi

„Keď vám poviem: ‚Nemyslite na ružového slona!‘ – čo ste si práve predstavili?“ – hovorí pred nabitou sálou mestskej knižnice štíhly a usmievavý lektor Dianetického centra v Hamburgu. Pohráva sa so slovami i s poslucháčmi. „Zdvihnite, prosím, ruku! Zdvihnúť ruku predsa nebolí, nikto vás nepotrestá. A teraz sa obráťte a dotknite sa nosa svojho suseda. Výborne! Aký to bol pocit?“ V okamihu, keď už lektor bezpečne ovláda sálu, začne objasňovať základy dianetiky – údajne „modernej vedy, ktorá sa zaoberá ľudským vedomím“. (Priekopníkom dianetiky bol v 50. rokoch americký spisovateľ L. Ron

Hubbard, ktorý „po výskumoch v budhizme a hinduizme“ zistil, že všetci máme za sebou celý rad minulých životov.)

Nasleduje parádny estrádny výstup: pretože si ľudská myseľ môže vybaviť zážitok z minulých životov kedykoľvek a kdekoľvek, tak aj muž na pódiu predvádza fujavicu, kroky na cintoríne, ba i štekajúceho psa. Skrátka, one man show (šou jedného muža). „Duša sa sťahuje aj so svojimi spomienkami“ – objasňuje ďalej lektor. „Môžete si povedať – moje auto, moje peniaze, ale nikdy nie moja duša. Vy nemáte dušu, vy ste duša.“ Taká duša si najlepšie pamätá bolestné zážitky. Už v prenatálnom živote ich môžu spôsobiť dieťaťu rodičia, ak sa napríklad nevyhýbajú sexu: „Ako by sa vám páčilo sedieť deväť mesiacov v automatickej práčke? Lutujem, ale to je to isté!“ Z publika sa ozve: „Ludstva neustále pribúda, ako potom stačí existujúci počet duší obsadiť toľko nových tiel?“ „Veľmi inteligentná otázka“ – pochvaľuje si lektor. „Jednak nie sme vo vesmíre sami, mnohí z nás už žili predtým na inej planéte, a jednak ľudia hrajú každých štyridsať rokov hru – Poďme zabíjať telá. Si čarodejnica? Strčíme ňu na námestie a urobíme ohník. Dobrý spôsob, ako sa dostať z tela! Začne v ňom byť horúco. Taktiež sa vymýšľali rôzne zbrane. Jeden výstrel sa rovná mínus sto tiel. Končí sa to atómovou bombou, keď je k dispozícii naraz päťdesiat tisíc duší. Problémy nastanú až s populačnou explóziou, takže sa

poponáhľajte! Dostanete nové telá“ – vysvetľuje lektor. Kedykoľvek vysloví nezvyčajnú informáciu, pozrie sa na divákov s odzbrojujúcim úsmevom: „Prosím vás, neverte mi!“ Je to princíp spomínaného ružového slona: neverte šoumenovi, keď vás o to sám prosí – a pritom vystupuje tak úprimne a priateľsky, že vám ponecháva priestor na vlastný úsudok...! Vo vestibule si môžete vyzdvihnúť členskú prihlášku dianetického klubu. „Dianetika vám odkryje zákony života, ponúka vám možnosť naučiť sa, ako zvýšiť svoj duševný potenciál či svoje IQ, sami sa môžete presvedčiť, ako je to s minulými životmi, čo a prečo je vašim osudom, prečo sa vám dejú určité veci, prečo vo vašom živote dochádza ku konkrétnym situáciám...“ – sľubujú v propagačnom letáku pražského Dianetického centra.

Kreslo pre thetana

Na štvrtom poschodí ošarpaného činžiaka umýva staršia žena schody. „Neviete, kde je tu dianetické centrum?“ – pýtam sa jej. „Dia... čo?“ – nechápe. „Dianetické centrum“ – odpovedám hlasnejšie, pretože si myslím, že zle počuje. Pozerá sa na mňa ako na blázna: „To teda naozaj neviem.“ Po schodoch sa blíži mládenec a začuje koniec mojej otázky. Rýchlo zamrmle: „Podte so mnou.“ Vedie ma o poschodie vyššie, na vizitke je len nejaké meno. V chodbičke ma víta dlhovlasá blondínka. Usmieva sa na mňa. Pozýva ma do jednej izby, kde nás vraj nikto nebude rušiť. Ponúka mi kávu. „Ako sa voláte? Adresa? Telefón?“ Diktujem. „Odkiaľ ste získali našu kontaktnú adresu?“ Reagujem vymyslenou historkou. „Aké máte problémy?“ – pýta sa ma po chvíli. Rozprávam, ako sa mi v živote nedarí. Ako sa na mňa lepí smola a všetko sa mi vymyká z rúk. Ako nemôžem nájsť toho správneho chlapca. Ako sa mi nedarí v škole. Kýva hlavou a usmieva sa. Potom prinesie formulár, vraj spíšeme úvodné interview, aby sa správne postupovalo pri auditingu. Auditing predstavuje ako „zaručenú metódu“, ktorou sa mám zbaviť stresu a traumatizujúcich zážitkov zo všetkých svojich životov.

„Aký máš vzťah k otcovi?“ – vypytuje sa ďalej. Usmejem sa. Niekedy je tak trochu ako drak, rozčúli sa a nadáva. Ale mám ho rada. Snažím sa jej to vysvetliť. Nechápe. „Hovoríš, že na teba kričí? Tak je tvojím supresorom.“ „Čím?“ – žasnem. Dozviem sa, že počas života nás ovplyvňujú supresori –

utláčatelia, alebo že tými supresormi sme dokonca my. „Väčšinou sú rodičia voči svojmu dieťaťu supresormi“ – vysvetľuje mi blondínka. „Zakazoval ti niečo otec?“ „No, niekedy áno. Ale on to tak nemyslel. Chcel ma vychovávať“ – nesmelo namietam. Vidím, ako podčiarkuje slovo supresor: „To si len myslíš! V skutočnosti vnímaš niečo podobné ako útlak.“ Vysychá mi v krku. Nasleduje vzťah k matke. Viem už, čo ma čaká, a preto rozhodne popriem, že by mi niekedy niečo zakázala. Vzťah k súrodencom. Ich mená. Manžel. Nemám. Vidím, že som sklamala. „Označ supresorov, s ktorými si sa v živote stretla.“ Neviem. „Otca už tu máme, kto ešte?“ Hotový výsluch. Rýchlo si na niekoho spomínam. Diktujem meno toho, na kom mi veľmi nezáleží. A ešte ďalšie: „Dopúšťali sa voči tebe invalidácie?“ Neviem, čo to je. „To znamená, či ti niekto povedal, že to, čo robíš, robíš zle a tak ti dodal pocit márnosti, nulifikoval ňu.“ Mená zo mňa padajú samy od seba. „Bola si vo vzťahu s niekým PÉTÉES (potenciálny zdroj problémov) – to znamená utláčaná?“ Menujem predtým označených supresorov. Zdá sa, že je to v poriadku. „Trpíš nadváhou? Berieš drogy?“ Otázky padajú jedna za druhou. Ak si nemôžem spomenúť, dievčina luskne prstami alebo zatlieska. Funguje to. „Berieš lieky? Aké si mala úrazy? Máš dlhy? Naozaj nie? Vôbec žiadne?“ Znova zavrtím hlavou, že nie. „Kedy si naposledy užívala acylpyrín? Si v nejakej strane? A čo zlozvyky? Fajčíš?“ Otázok je na štyri strany. Zapisuje si každé moje slovo. „Bola si niekedy v bezvedomí? Prežila si klinickú smrť? Urobila si niekedy niekomu niečo, čo by si nechcela, aby niekto urobil tebe?

Podrobila si sa niekedy liečeniu? Akupunktúre? Hypnóze alebo psychiatrickému vyšetreniu? Bojíš sa niečoho?“ Už odpovedám automaticky: „Áno, mám veľký strach z mostov.“ Pozerám sa na ňu. Je veľmi pekná, ale má čudné oči. Akoby nič nevideli. Upreto sledujú len akýsi bod. Žeby myšlienku? Svet akoby im utekal. Spomenula som si na jednu priateľku. Mala rovnaký pohľad. Občas bývala nafetovaná...

Test je konečne hotový. Čaká ma lekcia z dianetiky. Dievčina s viditeľným nadsením berie ceruzku a papier: „Budem ti pritom kresliť obrázky, aby si to všetko lepšie pochopila.“ Je milá. Príjemná. Usmievavá. „Ludská myseľ sa skladá z tzv. reaktívnej a analytickej mysle. Analytickú používame bežne, v reaktívnej sa zasa zaznamenávajú všetky zážitky. Sú uložené v reťazcoch tak, ako na seba nadväzovali. A keď si vyvoláme posledný zážitok a prejdeme celým reťazcom, môžeme preniknúť aj za prah minulých životov. Reťazce sa skladajú zo sekundárov – zážitkov spojených s psychickou bolesťou a pod nimi zaznamenanými engramami – zážitkami spojenými s fyzickou i psychickou bolesťou. Potom sú tu ešte uložené, taktiež v reťazcoch, tzv. overy a withholdy. Overy sú akcie, ktorými si niekomu ublížila, withholdy sú overy, na ktoré sa neprišlo.“ Som zvedavá: „Kedy sa mi podarí dostať sa do minulého života?“ „Až na tretej alebo štvrtej hodine auditingu“ – odpovedá a pokračuje vo výklade. O thetanovi. Všetci sme vraj potomkami nesmrteľných thetanov, ktorí vstúpili do hmoty a počas prevetelovania zabudli na vlastný božský pôvod. Radí mi, aby som sa nikdy nepo-

kúšala o samovraždu. Svojmu thetanovi by som tým spôsobila psychickú a fyzickú bolesť. A ako trest by som potom mohla v budúcom živote dostať hoci telo mrzáka.

Dostávame sa k plateniu. Za 1250 Kč som získala dvanásť a pol hodiny intenzívneho auditingu. Dianetici majú svojich auditorov v mnohých pražských štvrtiach. Vyberám si preto adresu v blízkosti bydliska. Vybraná auditorka ma však môže prijať najskôr o štrnásť dní, teraz má totiž príliš veľa ďalších „intenzívov“. Musím však potom k nej chodiť denne, maximálne každý druhý deň, inak nemá táto terapia zmysel. Počas auditingu nemám s nikým hovoriť o svojich zážitkoch...

„Používate hypnózu?“ – zaujímam sa ešte. „V nijakom prípade. Hypnóza vedomie zužuje, my sa ho, naopak, snažíme rozšíriť. Používame rôzne iné metódy – s otvorenými alebo zavretými očami, ale hypnózu nikdy“ – tvrdí. „Vyplň doma test osobnosti a na prvej hodine ho odovzdaj auditorke na vyhodnotenie. Po skončení kurzu urobíš test znova, aby si videla, či sa tvoja osobnosť upevnila a zlepšila. Každému sa zlepši.“ Lúčim sa, dievčina ma vyprevádza. „Máme tu dnes taký míting“ – poznamenáva. V predsieni sa totiž zatiaľ nakopilo minimálne tridsať párov topánok. Nazriem do druhej izby. Vidím tam samé mladé tváre. Ani jeden návštevník nemá viac ako 25 až 30 rokov. Sú pekní, upravení. Majú len trochu čudné oči...

Odborník v otázkach nových náboženských hnutí a siekt MUDr. Prokop Remeš z Psychiatrickej liečebne v Bohniciach hovorí: „V roku 1947 sa spisovateľ L. R. Hubbard prihlásil o slovo na zjazde amerických autorov sci-fi a povedal, že písať

Auditing – metóda alebo výsluch?

science-fiction vynáša zhruba cent za slovo. Kto však chce získať milióny, mal by si vraj založiť vlastnú cirkev. V roku 1955 ju Hubbard už mal. Scientologická cirkev šíri po svete jeho učenie o dianetike. Dosahuje obrovské príjmy, presne podľa Hubbardovej predpovede...“

Otecka do polepšovne!

Do domáceho telefónu nahlásim svoje meno. „Idem na auditing“ – hovorím. V predsieni sa na mňa usmieva moja auditorka. „Ahoj, budeme si tykať, dobre?“ V izbe ma čaká veľké kreslo. Môj test osobnosti dopadol zúfalo. Všetky hodnoty mám „v mínuse“. Auditorka sa zaujíma: „Najedla si sa, vyspala?“ Áno. Moje odpovede sa opäť starostlivo zapisujú. „Neužila si nejaké lieky, nepila si alkohol, neprekáža ti v tejto miestnosti nič, nevieš o niečom, čo by bránilo auditingu? Netlačí ťa odev?“ Takže začíname.

„Minule si uviedla, že tvoj otec je pre teba supresorom. Pozrieme sa teda na neho“ – hovorí. Chcem minulé chybu napraviť a vysvetľujem, že je to trochu inak. Slabo sa zamračí a potom sa rozhodne: „No, vieš, aj tak sa na neho pozrieme.“ Budem mať vraj otvorené oči. Sadne si na stoličku oproti mne a uprene na mňa pozerá. Prečo? „Musím byť s tebou v nepretržitom kontakte, neopustím ťa ani na chvíľu“ – vysvetľuje. Začíname. „Vráť sa do okamihu, keď ti tvoj otec vnucoval afinitu, realitu alebo komunikáciu, tzn. keď chcel, aby si sa s ním bavila, počúvala ho alebo niečo vykonala: TERAZ!“ – luskla prstami. Nevie, ako to robí, ale je to rana ako z pistole. Prúd reči sa uvoľní a ja spustím. Čo iné mi ostáva? Chvíľu rozprávam monotónne, potom sa dostávam do varu. Rozčuľujem sa a zlostím ako vtedy, keď sa tá udalosť stala. Ak sa zarazím, ozve sa: „Vráť sa do chvíle, keď ti tvoj otec vnucoval afinitu, realitu alebo komunikáciu, TERAZ!“ – a znova lusknutie. Päťkrát. Desiatkrát. Rozprávam všetky možné i nemožné príbehy. Všetko sa starostlivo zapisuje. Keď je jasné, že už viac neviem, ozve sa obmena. „Vráť sa do chvíle, keď ti tvoj otec niečo odopieral. TERAZ!“ Zatlieskala. Opäť spúšťam vodopád slov. „Vráť sa do chvíle, keď ti tvoj otec dominoval. TERAZ!“ Zasa lusknutie. Vyhrabávam z pamäti každú hlúposť, aj dvadsať rokov starú. Už ani neviem, čo hovorím. Sú to situácie, na ktoré som už dávno zabudla. Pri každom „kole“ pridá-

vam niečo navyše. „Vráť sa do chvíle, keď ťa otec nulifikoval. TERAZ!“ Lusknutie prstov. Na vlastné počudovanie aj tentoraz vydolujem niečo z pamäti. Dúfam, že bude koniec. Veľký omyl! Keď už mi naozaj nič nové nenapadne, musím rozprávať všetko od začiatku. Sem-tam dokonca vylepším detaily. A znova. Otázky sa opakujú stále dokola. Nie raz, nie dvakrát, desaťkrát, dvadsaťkrát prezrádzam o otcovi všetky jeho vymyslené prehrešky a zlé skutky. Potom musím spísať, čo som zasa ja vyviedla jemu. Overty, withholdy. Aj také veci sa nájdu. „Prečo si mu to urobila?“ Rozčulim sa a začnem sa obhajovať. „To bolo predsa preto, kvôli tomuto.“ „Aha“ – chápe ona. A vraciame sa k úvodným otázkam. Teraz mám za úlohu všetko si znova v duchu prejsť. Robím to poctivo. Spomínam si na všetko zlé v našom vzťahu. Som veľmi unavená a už mi je to jedno. Veľmi jedno. „Ako sa cítiš?“ – pýta sa auditorka. „Je mi to jedno. Asi sme si už s otcom kvit“ – hovorím a ani si neuvedomujem, že som s ním dnes ráno ešte nebojovala. Čakám, že ma už nechá odísť. Nenechá. Musím všetko ešte mnohokrát zopakovať. „Ako sa cítiš?“ – pýta sa po čase. „Dobre“ – odpovedám a je mi možno naozaj dobre. Emócie sú preč. Už mi neprekáza omieľať jedno a to isté stále dokola. Už mi to vôbec neprekáza. „Ani otec mi už neprekáza, je mi to všetko jedno“ – dodávam. Spomeniem si, že ho mám predsa len veľmi rada, ale nechce sa mi už myslieť. Konečne som prepustená. „Príď zasa zavrať, ahoj“ – máva mi z okna. Odchádzam. Hovorím si, že som sa bála zbytočne. Ona mi chce predsa pomôcť. Mrknem na hodinky: ubehli tri hodiny. Myslím na otca a chcem sa tomu všetkému zasmiať, ale sa mi nedá. Pred očami mi nepekné výjavy z minulosti splyývajú do jedného veľkého rozmazaného obrazu. Ešte dnes ráno som sa tým historikám smiala alebo sa nad nimi rozčuľovala. Teraz necítim nič. Ale predsa tých pekných a milých zážitkov bolo oveľa viac, presviedčam samu seba. Na nijaký z nich sa však nemôžem rozpamätať. Nepamätám si ich. Nevie...

„Pre všetky sekty je príznačné, že sa snažia svojho príslušníka celkom odpútať od vplyvu rodiny. Zdá sa, že scientológovia pritom používajú poznatky modernej psychoanalýzy“ – komentuje moje rozprávanie MUDr. Remeš. „Cieľom lekára je však priviesť pacienta do harmonického stavu a nie mu privodiť skrytý duševný úraz a spretrhať jeho doterajšie väzby k blízkym ľuďom.“ A PhDr. Helena

Kocourková (taktiež z bohnickej psychiatrickej liečebne) dodáva: „Absurdný je predovšetkým spôsob, akým auditorka zveličila bežné problémy medzi rodičmi a deťmi. Či sa azda previním voči dieťaťu, keď mu zakážem hrať sa so zápalkami, alebo strkať prsty do elektrickej zásuvky?“

Bola som v hypnóze?

„Ahoj, ako sa cítiš?“ Fajn. Čaká ma auditing so zatvorenými očami. „Máš nejaký životný zážitok, v ktorom si pocítila veľkú stratu?“ – pýta sa ma auditorka. Nespomínam si na nič. Pomôže mi opäť lusknutie prstami. V myslí sa mi vybaví situácia, keď som mala tri roky. Rozchod rodičov. „Ale ten sa napokon neuskutočnil“ – dodávam. „To nič, bol to pre teba určite pocit ohrozenia.“ Súhlasne prikývnem. „Sadni si a zatvor oči. Vráť sa do chvíle, keď ti hrozil rozchod rodičov. TERAZ!“ Pomaly sa vraciam do dávno zabudnutého okamihu. Veľmi pomaly. Trvá to celé minúty. Uprene na mňa pozerá. Premýšľam. Potom začnem hovoriť. V minulom čase. O tom, ako sme išli s novým ujom na prechádzku. Ako som sa ho bála a ako som sa bála dať najavo, že sa ho bojím. Ako som chcela ujsť. Vybavujem si tmavý tunel pod mostom. Ako som si myslela, že v tom tuneli nás s mamou prepadne a zabije. Ako nakoniec odišiel a my sme sa vrátili domov. Ako som so svojou veľkou sestrou plakala, pretože sme sa mali rozdeliť. Ako som sa bála, že keď odíde sestra, nedá mi už nikto cumlík a nikto ma nebude rozmaznávať. Ako ma potom sestra uspala. „Čo bolo ďalej?“ – pýta sa auditorka. Ďalej som spala. „Tak čo sa dialo zatiaľ v byte?“ Nevie. „Vráť sa na začiatok tejto udalosti a rozprávaj mi ju v prítomnom čase. TERAZ!“ – dostanem rozkaz a plním ho. Odrazu mám zasa tri roky. Mám modrý kabátik a biele pančušky. Viem ďalšie podrobnosti. Myslím si, že ich viem. A rozprávam. Vyjadrujem sa v jednoduchých vetách. Mám predsa tri roky. Mám intonáciu dieťaťa. O chvíľu sa mi spustí vodopád slz. Auditorka mi ich utiera. „Čo cítiš?“ – pýta sa každú chvíľu. „Bojím sa“ – odpovedám. Naozaj sa bojím. Veľmi, naozaj. Že nás ten chlap prepadne a taktiež, že nebudem mať sestru. A cumlík. „Čo vidíš?“ – pýta sa zasa. Tmavú ulicu. „Kde je tá ulica?“ „V Nusliach.“ „Opíš mi ju“ – hovorí. „Sú tam činžiaky. Také škaredé. Šedivé. Je tam tma.“ Potom sa opäť dostávam k tomu, že

som zaspala. „Čo sa zatiaľ robí v byte?“ – znie otázka. Vidím sa spať v mojej postieľke a odrazu sa môžem pozrieť do susednej izby. Viem aj to, čo sa hovorí v kuchyni. Výplod fantázie? Možno. Ale možno, že aj nie. Som presvedčená, že to tak bolo. Tvrdím to. Myslím si, že si nevymýšlam. A ešte stále veľmi plačem. Ako malá. Ako keď som mala tri roky. „Opakuj celú situáciu znova.“ A znova. A ešte raz. Stále vzlykám. Vetu, v ktorej tvrdím, že sa bojím ísť do tunela, musím opakovať niekoľkokrát za sebou. Dvadsaťkrát. Tridsaťkrát. Neustále musím hovoriť, čo cítim. Odrazu sa počujem hovoriť: „Už sa nebudem báť mostov. Nebojím sa. Je mi dobre.“ Dostanem nový príkaz: „Vráť sa pomaly do prítomnosti.“ Trvá mi dlho, kým otvorím oči. Minútu, možno dve. Oči mám zlepené slzami. Som spotená. Trasú sa mi ruky aj nohy. Chce sa mi spať. Som nesmierne unavená. „Ako sa cítiš?“ „Som unavená“ – hovorím. Potom mi prikáže, aby som pozorovala obraz. Kľúč od skrine. Aby som sa dotkla stola. „To preto, aby si si uvedomila prítomnosť“ – dozvedám sa. „Nabudúce si urobíme kolovrátko s otvorenými očami na tvoje problémy so školou“ – sľubuje. Šťastne sa usmievam. Vidno, že má radosť. Predsa mi pomohla. Ja to však neviem. Ešte dlho sa trasiem. Celý zvyšok dňa. Celý ďalší deň. Ale už sa nebojím mostov...

„Lusknutie prstami, postupný návrat do prítomnosti aj opísané následky nasvedčujú, že pravdepodobne išlo o hypnotický tranz“ – myslí si MUDr. Remeš. „Určite ste sa ocitli skôr pod vplyvom sugescie než faktického prebudenia pamäti: svedčí o tom príkaz – „spomeň si, čo sa dialo, keď si spala! Preto sa vám taktiež vybavil váš dnešný byt a nábytok, ale nie zariadenie, v akom ste vtedy naozaj žili.“

Kontrola a závislosť

„Prečo si všetko zapisuješ?“ – zaujímam sa. „Pretože si tu nemôžem robiť, čo mi napadne. Podľa zápisu sa kontroluje, či postupujem správne“ – dodáva. „A prečo nesmiem počas kurzu užívať lieky?“ – pýtam sa zasa inokedy. „Na ľudí ovplyvnených liekmi a psychofarmakami zatiaľ nemáme vyvinutý liečebný postup. Narkomániu v Nemecku už liečime pomocou našich metód. Neznižujeme im dávky tak, ako to robia lekári, ale im drogu zoberieme. Nedostanú nič. Auditor

je s narkomanom asi dva mesiace vo dne i v noci. Máme až 60-percentnú úspešnosť.“ Rozmýšľam, koľko asi stojí narkomana takéto liečenie. „Nedochádza u nich po skončení auditingu k recidívam?“ – zaujímam sa. „Nie. Auditor s nimi predsa môže pokračovať. Obyčajne už ostanú pri dianetike.“ Už nemám otázky. Chápem. Dianetika zrejme môže byť pre človeka taktiež drogou. Ako pre mňa: chcem vedieť viac. Tým sa stávam závislá od svojho auditora. Aj ten má vlastného auditora. Kam až pokračuje reťaz takejto závislosti...?

Prst privrznutý v stroji času

„Ahoj, tak dnes preberieme tú moju nešťastnú školu, pravda?“ Prišla som na poslednú zaplatenú hodinu. Tentoraz ma však nevíta úsmev. Žeby súkromné problémy? „Na školu sa nepozrieme. Radšej si zasa vezmeme nejaký sekundár.“ „Ale ja už o nijakej životnej strate neviem!“ – bránim sa. Nechcem mať znovu zavreté oči. „Vezmeme si teda aspoň engram, to je zážitok s psychickou i fyzickou bolesťou.“ Taktiež nemám. „Ale veď tu máš zaznamenaný vážny úraz.“ Vzdávam sa. „Aby si si začiatok dobre vybavila, musíš si spomenúť na nejakú inú fyzickú bolesť, ktorú si si spôsobila len nedávno. Zavri oči a vráť sa do chvíle, keď si prežila fyzickú bolesť, TERAZ!“ – známe lusknutie prstami. „Vlani v horách som pri skákaní z mostíka spadla a vyvrtila som si palec“ – zablala som. Tvrdím, že to bola celkom nepodstatná, bezvýznamná bolesť. Musím ju však opäť veľmi presne opísať. V prítomnom čase. „Čo vidíš? Čo cítiš?“ – pýta sa ma auditorka každú chvíľu a mňa z toho nakoniec ten palec naozaj rozbolí. Tentoraz stačilo zopakovať príhodu desaťkrát. „To stačí“ – počujem, ako hovorí. „Tvoj archivár nám teraz vyhledá starší zážitok spojený s psychickou a fyzickou bolesťou.“ Zaregistrujem ešte nový obrat – archivár – a už sa vraciam do minulosti. K jednému nešťastnému dopoludniu. Rozprávam, ako to vtedy bolo. A znova. A ešte raz. V minulosti a potom aj v prítomnosti. Cítim to, čo vtedy. Zlosť. Hroznú zlosť. Vysvetľujem prečo. Potom sa niečo stalo a mne sa veľmi uľavilo. Cítim aj to. Hovorím to nahlas. Viem, že sa jej to nepáči. Nesúhlasí so mnou. Nemáva zlosť. Ja áno. „Kto v tvojom okolí sa takto zlostí?“

– pýta sa. Otec. Mám to po ňom. „Vráť sa do chvíle, keď sa tvoj otec zlostil. TERAZ!“ Zatlieskala. A ja sa nahlas smejem. „Ale to sa nedá. Otec sa predsa zlostil skoro stále“ – odporujem. „Spomeň si na posledný zážitok, keď sa zlostil na teba.“ Prestanem sa smiať a opäť čudesne opisujem udalosti. Nešvindľujem. Opakujem každú situáciu niekoľkokrát, vybavujú sa mi aj detaily. Až mám päť rokov a otec ma chce zbiť. „Čo cítiš?“ „Strach.“ „Čo robí tvoj otec?“ „Chce ma zbiť.“ „Opakuj túto situáciu niekoľkokrát za sebou.“ Ešte. A znova. „Dospela si k nejakému rozhodnutiu?“ „Nie.“ Musím opakovať všetko znova. Nevieam ani kolkokrát. K nijakému rozhodnutiu som však aj tak nedospela. Vraciame sa k pôvodnej situácii. Rozoberáme ju. Je mi z toho nanič! Viem, že ak sa ma teraz spýta, kedy som niečo také už zažila, budem pokojne rozprávať zážitky z minulých životov. Budem hovoriť čokoľvek. A budem tomu veriť. Chcem, aby sa to už skončilo. Ale mám smolu. Opakujem všetko od začiatku. Celé hodiny. Potom odrazu príde príkaz: „Vráť sa do prítomnosti.“ Kurz sa skončil. „Aké to vlastne máš teraz doma? Je to dobré?“ – pýta sa auditorka. „Je to v poriadku“ – len kývnem. „Vážne? To je fajn.“ Ale veľmi nadšene nevyzerá, aj keď sa usmieva. „Príď cez víkend na seminár o dianetike, povieme si tam, čo s tebou ďalej“ – pozýva ma. Sľubujem, že určite prídem. Avšak viem, že neprídem. Začínam sa báť. Minulých životov. Thetana. Auditingu...

Z ponukového listu pražského Dianetického centra

„Myslíte si, že váš úspech závisí len od školského vzdelania alebo od talentu? Nie! Je tu veda, ktorá pozná tajomstvo úspechu. Po absolvovaní nášho kurzu získate schopnosť kontroly a riadenia ľudí, naučíte sa pracovať so zámerom, zlepšia sa vaše schopnosti riešiť všetky problémy... Ak ste si vybrali niektorý z našich kurzov, potom vám srdečne gratulujeme. Cena kurzu: 5990 Kč.“

Paródia? Nie, realita!

JANA BLAŽKOVÁ,
spolupracoval TOMÁŠ PECH
(Lidové noviny)

V prvom rade v o d á t n y c h

(2)

V prvom rade to bolo opojenie zo slobody. Ako trinásťročný školák som dobrovoľne opustil tradičné kresťanstvo, ktoré ma nenapĺňalo, lebo som v ňom vtedy nespoznal živého Boha a vnímal som ho iba cez náboženské formy a obrady. Preto som sa rozhodol stať sa ateistom. V tom čase to bolo moderné a ani o otázkach smrti som nemusel veľa uvažovať. Bol som mladý. Veril som v človeka, v prvom rade v seba, a to s takou istotou, že mi ani nenapadlo, že by som mohol zomrieť počas svojej prvej operácie srdca. Bavilo ma divadlo, malé javiskové formy, cestoval som po festivaloch, režíroval, účinkoval a veril v súdruhov. Ako mi však rôčky pribúdali, postupne som spoznával súdruhov i v zákulisí. Moje predstavy o ich nepoškrvnenosti sa tým začali postupne rozplývať, až som napokon kvôli jednému krajskému funkcionárovi prišiel aj o prácu. Mašineria na mňa vycerila zuby v plnej svojej sile. No v roku 1989 sa modla socializmu nadobro zrútila.

Prečo to tak zoširoka rozvádzam? Len preto, aby som osvetlil atmosféru obdobia, v ktorom padli všetky bariéry, ale aj hodnoty, ktoré som dovtedy vyznával. Nastala sloboda a duch sa jej túžil nasýtiť. Možno je v tomto okamihu na mieste otázka, prečo som nesiahol po kresťanstve. Odpoveď je jednoduchá. Vtedy som nepoznal a nestretol žiadneho zapáleného, úprimného kresťana. Kostoly sa síce naplnili, ale opäť som videl len obrad a v kázni karhajúceho kňaza. Keď som vošiel do kostola, všetci mi pripadali svätí, no mal som pocit, že len čo vyšli bránou kostola, ich svätosť sa akosi vytratila. Po návšteve Svätého otca som s úžasom vnímal atmosféru tých dní. No neklesla rozvodovosť a v obchodoch sa ma i naďalej snažili okradnúť. Aj naďalej vládla nenávisť medzi príbuznými, ktorí sa súdili o majetky, napríklad i v našej rodine. V tejto atmosfére, ktorú som vďaka slobode vnímal veľmi intenzívne, bol „du-

chovný“ pokrm, ktorý hnutie Hare Krišna ponúkalo, veľmi lákavým sústom. A krišnovci si to aj patrične uvedomovali...

Ako sa však moje životné osudy vyvíjali ďalej? Našťastie som nezostal iba pri forme a obrade, ale začal som hľadať živého Boha. Vtedy som si myslel, že je ním práve Krišna. No v Bhagavadgíte ma v tejto súvislosti zarazila jedna veta, ktorú vyslovil práve Krišna - „*Nikdy ma nedostihneš*“. Preto som ešte intenzívnejšie a s väčšou horlivosťou začal spievať a vyznávať Krišnu. Počas kúpeľnej liečby v Čechách som čítaval časopis *Návrat k bohu*, ktorý krišnovci vydávajú. Zmاتol ma v ňom obrázok, na ktorom kardinál Vlk preberal Bhagavadgítu z rúk predstaviteľa krišnovcov Turju Dása a Turja naopak z jeho rúk Bibliu. To, že takáto významná katolícka autorita prijala Bhagavadgítu, som vtedy považoval za potvrdenie mojej cesty a zároveň za potvrdenie toho, že Krišna je naozaj boh.

Onedlho nato som sa rozhodol, že navštívim farmu krišnovcov v Chotíšanoch neďaleko Prahy. Na môj list mi obratom odpovedali. Dostal som pozvanie a podrobné vysvetlenie, ako mám do Chotíšan docestovať. Vláčik zastal v poli neďaleko polozrúcaného majera, kde som už z diaľky uvidel asi päť mužov v dlhých oranžových rúchach a s vyholenými hlavami, ako prenášali brvná. Iní kopali pred majerom a dvaja sa márne pokúšali naštartovať staršiu dodávku americkej výroby. Bola jeseň. Majer bol vo veľmi zlom stave. Prvému mládencovi som povedal, že sa volám Štefan a som zo Slovenska, vyznávam Krišnu a hľadám Turju. Zaviedol ma do skleníka. Ten človek zo zadnej strany obálky časopisu *Návrat k bohu*, s ktorým si kardinál Vlk vymenil Bibliu za Bhagavadgítu, stál predo mnou a s úsmevom mi podával ruku. Prijal ma veľmi priateľsky a povodil ma po farme. Vyšli sme na pole

s krásnymi zemiakmi. „*Všetky polia v okolí sú napadnuté pásavkou zemiakovou iba naše nie - milosť božia*“ - pochválil sa Turja, služobník boha slnka, ako správne znelo jeho meno v preklade. Ukázal mi kúpeľňu, vlastne sprchovací kút z plachiet, stojaci na dvore. Voda sa zohrievala v plechovom sude a samospádom tiekla do sprchy. Turja mi oznámil, že onedlho majú „program“ a oddaný sa musí pred vstupom do chrámu očistiť, celý osprchovať a obliecť si čisté rúcho. Prezrel som si ešte ubytovacie priestory - dve veľké miestnosti, jednu pre mužov a druhú pre ženy. Podmienky boli veľmi spartánske, spalo sa na karimatkách. Nie všetci nosili žlté rúcha; táto výsada patrila len zasväteným oddaným. Boli tam však i ľudia v civile, čakajúci na zasvätenie a hostia, ktorí sa prišli pozrieť len tak. Istá pani mi v rozhovore prezradila, že si tam „lécí nervy“. Mládenec v civile, stojaci neďaleko, zasa pracoval vo vydavateľstve ako sadzač na počítači. Vydavateľstvo sídlilo v Prahe, kde krišnovci vlastnia aj vegetariánsku reštauráciu, v ktorej pracovala ďalšia časť osadenstva.

Po zaklopaní sme nakukli i do dievčenskej ubytovne, kde ženy pripravovali a šili odev pre Krišnu do chrámu (pre sošku vo veľkosti bábiky). Oddaní verili, že Krišnov duch vchádza do sošky, prijíma potravu a má z toho radosť. Chrám sme si pozreli ako posledný. Bola to najlepšia miestnosť farmy s drevenou podlahou, veľmi čistá. Na oltári horeli tyčinky a vedľa obrázkov bola zahalená socha. Na dvore sme stretli Turjovu manželku oblečenú v indickom sári. Nerozumela ani po česky, ani po slovensky. Turja sa s ňou dorozumieval po anglicky. Dozvedel som sa, že je pôvodom Švédka a jej úlohou je v duchu indickej tradície vychovávať deti v škole zvanej gurukula a zabrániť, aby neboli infikované svetiským bludom. Mali spolu dve vlastné deti, ktoré už boli zasvätené, nosili habit a mali

vyholené hlavy. Turja sa ospravedlnil a na chvíľu ma opustil s tým, že sa mám zložiť, ak chcem, môžem prespať a asi o hodinu bude program, kde sa znova stretieme.

Pri svojich potulkách po schátratej farme som zašiel na prízemie a objavil tam môjho známeho z Bratislavy - kuchára Karola. Nadšene som za ním vošiel do kuchyne, lebo som bol zvedavý, čo pre nás varí na večeru. To som však nemal robiť, pretože v prvom rade varil pre Krišnu a svojou návštevou som znesvätil priestor kuchyne. Našťastie som to urobil z nevedomosti, a tak mi to odpustili, ale hlavne - Karol nemusel znovu robiť večeru pre Krišnu. Bol to posúch. Kuchár ho zabalil do bielej utierky a zanesol Krišnovi za plachtu, aby sa bez vyrušovania ostatných oddaných mohol pokojne najesť. Nasledoval zvyčajný program: piesne, mantry a vyučovanie.

Zrazu ma zachvátil akýsi nepokoj. Rozhodol som sa, že tu neprespím a ani nevyčkám koniec programu. Veľmi som túžil dostať sa preč z tohto miesta. Vlak mi išiel o necelú hodinu, takže som ani nič nejedol. Vzal som si svoju batožinu a začal som bežať z farmy preč. Nevedel som, prečo bežím, ale letel som tak rýchlo, že na zástavke som potom čakal ešte asi pol hodiny. Zotmelo sa a cítil som nesmierny chlad. Dnes si nemyslím, že to bolo len z jesenného počasia...

Po tejto skúsenosti som však Krišnu začal o to úpenlivejšie hľadať v knihách. Snažil som sa vybudovať si k nemu vzťah ako k svojmu bohu. Nedarilo sa mi to. Skôr som nadobúdala dojem, že sa Krišna vzdala-je odomňa k svojim ženám a zábavám.

Spomínam si ešte na jednu zaujímavú udalosť, na návštevu vysokopostaveného oddaného zo zahraničia. Na jeho meno si už však nepamätám. Rozprával po anglicky a oddaní prekladali, čo hovoril. Celé stretnutie sa odohrávalo v akejsi veľkej miestnosti v centre Bratislavy. Zúčastnilo sa na ňom viacero oddaných, i dievčatá, ktoré prítomným ako občerstvenie podávali sladké guľôčky a ponúkali im na predaj knihy a vonné tyčinky. Na pódiu sedel zahraničný hosť, ktorého pompézne oslovovali „Vaša svätosť“. Bol to tučný muž v stredných rokoch. Najskôr spieval mantry, piesne, oddaní hrali na indickom organe a na bubnoch. Potom guru predniesol výklad o Krišnovi. V závere programu nás požiadal, aby sme sa ho pýtali, lebo odpovie na každú otázku. Mal som pocit, že je vo svojej mysli vysoko nad všetkými prítomnými a že na nás blahosklonne vzhliada ako pocestný na mravenisko. Nieкто z prítomných sa ho spýtal i na Krista. „Jeho svätosť“ vyhlásila, že Kristus bol údajne tibetský mních, o čom vraj svedčí kniha s názvom Stratené roky Kristove a o Kristovi sa ďalej odmietol baviť. Poslucháčom sa však najväčšmi páčili úvahy o reinkarnácii. Priznám sa, že i ja som bol vtedy z tejto predstavy nadšený, čo dnes rozhodne odmietam. Po skončení sme sa s mnohými ľuďmi lúčili so slovami: „Dovidenia v budúcom živote“.

Bol som pozvaný i k Romanovi do bytu, kde „Jeho svätosť“ mala bývať. Keď som prišiel, boli tam už aj ďalší oddaní a nedalo sa tam ani pohnúť. V Romanovom a Karolovom prístupe som cítil úžasnú úctu a pokoru pred týmto guru. V malom

dvojizbovom byte, kde jednu izbu tvoril chrám a v druhej mládenci bývali, sa Roman s Karolom rozhodli prenocovať na chodbe, ktorá bola zároveň kuchynkou a „Jeho svätosti“ bez váhania prenechali svoju izbu. Roman strážil dvere a mal príkaz nikoho až do rána k „Jeho svätosti“ nevpušťať, lebo vraj medituje. Kúpil som si nejaké knižky a pobral sa domov.

Keďže majiteľ tohto bratislavského krišnovského centra onedlho jeho obyvateľov z prenájmu vyhodil, stratil som možnosť stretávať sa s nimi. Karol zostal v Chotúšanoch pri Prahe na farme a Roman sa odsťahoval kamsi k rodičom. Napriek tomu som sa i naďalej snažil cez literatúru priblížiť k nepoznanému a osobnému bohu. Podľa literatúry sa dal Krišna vyznávať ako dieťa, mládenec, alebo aj ako žena. Ako dieťa sa mi zdal úžasný, občas mi splyval z Jezuliatkom, ako mládenec sa mi vzdaloval a ako žena v tanci to bolo zaujímavé, no i tak ma nechával vo vzduchoprázdne a s rehotom sa mi vždy strácal. Opäť som si pomyslel, že dosiahnem Krišnu intenzívnejším uctievaním. Často som spieval, bubnoval lyžičkami, do čoho sa zapájali i moje malé deti. Náš syn raz pohrýzol v škole chlapca a vyhlásil, že v minulom živote bol pes. Bol som nespokojný a uvažoval som o možnosti odsťahovať sa na farmu a tam nájsť pokoj, a najmä Krišnu, ktorý sa mi však stále väčšmi vzdaloval.

Roman a Karol sa mi po čase ozvali. O niekoľko dní neskôr sme spolu na pešej zóne v Trnave spievali piesne Krišnovi. Nikto sa k nám nepridal. Večer sme v Dome kultúry v Modranke, kde som bol zamestnaný, usporiadali program. Prišlo sa na nás pozrieť spolu asi osem ľudí. Jedna veľmi nábožná pani učiteľka to však niesla veľmi ťažko a pokúsila sa najskôr po dobrom, potom nasilu podujatie zakázať. Bola to pani, ktorá tak ako ja milovala folklór a viedla folklórny súbor, ktorý v tomto kultúrnom stánku nacvičoval. Veľmi trpela tým, že som sa podujal rozširovať toto indické náboženstvo. No najväčšmi tým trpel môj brat, ktorý býval na východnom Slovensku. Patril medzi znovuzrodených kresťanov a možno práve preto videl, že sa rútim do priepasti. Veľmi sa za mňa modlil. Počas svojich ciest do Bratislavy sa vždy u nás zastavil a viedol so mnou dlhé rozhovory o Bohu, o duši, o Kristovi. Vždy v závere rozhovoru som mu dal za pravdu, avšak nezabudol som podotknúť, že i Krišna je dobrý boh...

ŠTEFAN MARŠALA

(Dokončenie v budúcom čísle)

Ilustračná snímka: archív

Kresťanstvo a umysli Islam

Islam patrí v súčasnosti k najrozšírenejším náboženstvám na svete a hlási sa k nemu približne 1,8 miliardy veriacich. Ak si uvedomíme, že v druhej polovici štyridsiatych rokov 20. storočia počet moslimov nedosiahol ani pol milióna, tento enormný nárast stojí prinajmenšom za zamyslenie. Najmä preto, lebo v spomínanom čase kresťania počtom viac ako dvojnásobne prevyšovali moslimov, a v súčasnosti sú kresťania i moslimi približne v rovnakom počte. Nárast moslimov bol teda dvojnásobný. Treba si tiež uvedomiť, že v moslimských oblastiach je nárast obyvateľstva neustále veľmi vysoký, navyše bohaté moslimské štáty vynakladajú značné sumy na misiu najmä v treťom svete. Preto možno očakávať, že počet moslimov bude v blízkej budúcnosti neuveriteľne vysoký.

Islam je jedným z monoteistických svetových náboženstiev. V arabskej pôvodine sa nazýva „islám“-om. Slovo je odvodené od koreňa „s-l-m“, ktorého pôvodný význam je „byť zdravým“, „byť v poriadku“, „byť v istote“ a je neurčitkom (infinitívom) tzv. štvrtého slovesného kmeňa spomínaného koreňa s významom „oddať sa“ (do Božej vôle), „podrobiť sa“ (Božej vôli), čo z hľadiska viery znamená, že veriaci, t. j. moslim, sa oddáva bezpodmienečne do Božej (Alahovej) opatery. Nepýta sa, čo prečo je, prečo je to práve tak ako je, ale bez pochybností a otázok sa odovzdáva do vôle Alahovi, ktorý je podľa neho Všemohúcim Bohom a Pánom svetov, ktorý najlepšie vie, čo človek potrebuje a čo je mu na osoh. V Európe sa toto náboženstvo nesprávne nazýva aj *mohamedanizmom* alebo *mohamedánstvom* a veriaci *mohamedánmi*, čo sa odvodzuje od mena jeho zakladateľa Mohameda (v arabskej pôvodine *Muhammad*).

Okolnosti vzniku

Islam vznikol v rýdzo semitskom prostredí na Arabskom polostrove, teda v prostredí, ktoré je bohaté na náboženské podnety: zrodilo sa tu zároveň kresťanstvo aj židovstvo, teda tri veľké monoteistické náboženstvá. Arabský polostrov bol karavánovými cestami spojený so všetkými oblasťami starovekého sveta. Karavány prevážali nielen tovar, ale aj kultúru a náboženské predstavy. Mekka, rodné mesto zakladateľa islamu – Mohameda, bola jednou zo staníc takýchto ciest a súčasne bola aj kultickým centrom. Pri zázračnom čiernom kameni tu mali okolité beduínske kmene

svoje božstvá, ktoré periodicky navštevovali. Mesto ovládal kmeň Qurajšovcov, do ktorého patril aj Hášimovský rod, z ktorého pochádzal i Mohamed. Podľa moslimskej tradície sa narodil za zázračných okolností (matka mala počas tehotenstva vidi-ny) asi v roku 570 n. l., no sú aj iné názory. Narodil sa ako pohrobok; krátko po počatí lupiči zavraždili jeho otca Abdaláha. Keď mal štyri roky, zomrela mu aj matka. Vychovával ho starý otec Abú Mutalib a po jeho smrti strýc Abú Tálíb. Ako chudobný príbuzný vyrastal v strýkovom dome a robil všetko, čo od neho vyžadovali – pásol strýkove ovce a chodil s jeho karavánami. Keď mal 25 rokov, vstúpil ako obchodný agent do služieb zámožnej vdovy Chadídže, s ktorou sa neskôr oženil. Ženbou sa Mohamedovo sociálne postavenie výrazne zlepšilo, stal sa pomerne bohatým a váženým mekkským občanom.

Podľa mohamedánskej tradície po tom, čo sa oženil, chodieval z dlhej chvíle do jaskyne v blízkosti Mekky, kde sa počas horúcich letných dní zdržiaval a odpočíval. Tu zrazu – pravdepodobne v roku 610 – počul hlas, ktorý ho podľa svedectva 96. súry nabádal, „*aby v mene svojho Pána, ktorý stvoril človeka z chuchvalca krvi, ktorý je štedrý a naučil človeka narábať perom a všetkému tomu, čo predtým nevedel*“ hlásal alebo recitoval jeho slová. Tento hlas neskôr Mohamed identifikoval ako hlas anjela Gabriela (Džibríla). Z tajomného hlasu bol Mohamed veľmi vyľakaný a dlho sa o tom nikomu nezmieňoval. Myslel si, že má halucinácie a obával sa, že sa zbláznil. Napokon sa o tom zveril svojej oveľa staršej žene, ktorá ho v jeho nešťastnom psychickom rozpoložení utešovala a utvrdzovala v ňom vedomie, že ten

Modrá mešita v Istanbule

čudesný hlas je skutočný, a že on je naozaj vyvoleným Božím prorokom. Ona bola prvá, ktorá mu uverila a stala sa i prvou moslimkou. O niečo neskôr, asi v roku 612 alebo 613, vystúpil a prehovoril aj na verejnosti. Ďalším jeho prívržencom, veriacim moslimom, sa stal Abú Bakr, jeden zo zámožnejších mekkských obchodníkov. Mohamed svojim poslucháčom, ktorých bolo maximálne niekoľko desiatok, rozprával o všemohúcnosti Božej, o tom, že Boh stvoril človeka i celý svet a nariadil, ako treba žiť. Hovoril aj o zmŕtvychvstaní, o tom, že tento svet raz skončí a príde posledný súd, kde Boh (v arabčine Alah) bude súdiť všetkých ľudí. Tí, čo ho vo svojom živote budú vyznávať a žiť podľa jeho predpisov, dostanú sa do raja (záhrady Eden) a budú žiť večným životom a mať všetkého dostatok, a naopak tí, čo jeho príkázania nebudú rešpektovať, budú odsúdení na večné trápenie a dostanú sa do pekla – do večného ohňa – čo je v horúcej Arábii najobávanejší živel. Mohamed naďalej chodil do spomínanej jaskyne a svojim veriacim rozprával na spoločných sedeniach o tom, aké nové zjavenie dostal.

Spočiatku sa Mohamed v Mekke nemal čoho báť, lebo v ňom oligarchia mesta nevidela žiadne nebezpečenstvo. Nanajvýš sa jej zdal čudným. Keď však počet jeho prívržencov vzrástol, začala v ňom vidieť reálne nebezpečenstvo: veď hlásal, že je Božím poslom, teda raz by sa mohol dožadovať osobitného postavenia v spoločnosti. Postavili sa proti nemu Abú Džahl a Abú Sufján, vtedajší predáci rodov Machzúmovcov a rodu ‘Abd Šams (Umajovcov), ktoré boli najvplyvnejšími v Mekke. Navyše Mohamed hlásal vieru v jediného Boha, ktorý je Stvoriteľom a neobmedzeným Pánom svetov, popri ktorom iné božstvo nemá priestor, neexistuje nijaký jemu podobný fenomén. Teda ani bôžikovia okolo Ka‘aby, z ktorých návštev mali najväčší ošoh práve spomínané rodiny.

Abú Džahl a Abú Sufján preto proti Mohamedovi vyvinuli nevšednú aktivitu. Aby Mohamed ušetril svojich od represálií, vyslal asi v roku 615 niekoľko desiatok mužov s rodinami do kresťanskej Etiópie, aby tu zotrvali, kým sa v Mekke zlepši situácia. V tom čase stál na čele Hášimovského rodu jeho strýc Abú Tálíb (otec 4. kalifu ‘Alího) a nevšednej autorite sa tešil i jeho ďalší strýc ‘Abbás (otec neskoršieho kalifovského rodu ‘Abbásovcov), ktorí sa síce moslimami nikdy nestali, ale sa Mohameda svorne zastali. To napriek tomu, že ostatné mekkské rody Hášimovcov bojkotovali –

neobchodovali a neženili sa s nimi. Tento pre Mohameda taký výhodný stav netrval dlho, lebo po smrti Abú Tálíba na jeho miesto nastúpil Abú Lahab, ktorý bol obchodnými záujmami a manželským zväzkom spojený s Abú Sufjánom, vtedajším predákom rodu ‘Abd Šams. Pod vedením nového predáka prestal Hášimovský rod Mohameda naďalej zastávať. Bol to pre Mohameda ťažký údel; navyše mu v tom roku zomrela manželka Chadídža, ktorá bola jeho najväčšou oporou. Mohamed a ani islam sa však bez podpory rodiny v Mekke nemohli udržať. Mohamed preto hľadal oporu a priateľov inde. V roku 620 sa mu podarilo nadviazať priateľstvo s niektorými osobami prichádzajúcimi do Mekky z Jathribu (terajšia Medina). V Jathribe vtedy žili tri židovské a dva arabské kmene, z ktorých práve tie ostatné potrebovali usporiadať svoje vnútorné pomery, a na to potrebovali autoritatívneho človeka. O rok nato Mohamed uzavrel s jathribskými kmeňmi zmluvu, v ktorej sa kmene zaviazali, že ho prijmú za proroka a budú ho poslúchať. Mohamed vzápätí začal svojich prívržencov presídľovať do Jathribu. Ako posledný z moslimov so svojím priateľom Abú Bakrom opustil Mekku a 24. septembra roku 622 dorazili do Jathribu. Tento deň sa považuje za dátum tzv. *hidžry* (hidžra = útek, v prenesenom zmysle slova prerušenie starých kmeňových zväzkov a nadviazanie nových). Neskôr, počas ‘Umarovho panovania, bol tento dátum považovaný za začiatok mohamedánskeho letopočtu.

Hidžra znamenala v Mohamedovom živote výrazný zlom. Kým v Mekke bol iba

Ka‘aba – najposvätniešie miesto islamu

nesmelým hlásateľom nového náboženstva, v Jathribe sa stal politikom, zákonnodarcou, sudcom, vojvodcom a zakladateľom novej spoločnosti. Nová spoločnosť sa už neopierala o kmeňové zväzky, ale o nové nadkmeňové náboženstvo – o islam. Toto mesto sa začalo po ňom nazývať Madínat an-Nabí (Mesto Prorokovo), v skratenej verzii Madína (z toho Medina). Nová spoločnosť, moslimská obec nazývaná *ummou*, vystupuje v medinskej ústave ako klasický kmeň. Jeho členovia sú navzájom bratmi a sestrami a majú sa navzájom brániť a chrániť. Prvý vážnejší konflikt v Jathribe mal však Mohamed práve so Židmi: po svojom príchode do mesta ich začal presviedčať, že on hlása pravé židovské náboženstvo. Židia mu, samozrejme, neuverili, dokonca ho vysmiali, preto sa s nimi Mohamed nadobro rozíšiel. Mohamed naďalej tvrdil, že ním hlásaná viera je pravým Abrahámovým náboženstvom, ktoré Židia i kresťania prekrútili: Židia si ho neprávom privlastnili iba pre seba a kresťania s ich Svätou rodinou (Trojica je v Mohamedovom ponímaní Otec, Syn a Mária) sa vraj dali na polyteizmus. Vzápätí Mohamed zmenil aj smer modlitby (qibla): moslimi sa pri modlitbe pôvodne obracali k Jeruzalemu, ale po konflikte so Židmi Mohamed tento smer obrátil o 180 stupňov a nariadil modliť sa smerom ku Ka‘abe, teda k Mekke.

Boj o záchranu

Keďže Medina mala optimálne zemepisné postavenie na ovplyvnenie života v Mekke (leží na karavánovej ceste medzi Mekkou a Jeruzalemom), Mohamed túto situáciu naplno využil: napadol karavány Mekkáňov. Podľa niektorých preto, aby raboval a mal z čoho žiť, podľa iných preto, aby týmto spôsobom znemožnil mekkský obchod a aby získal svoje rodné mesto na islam. Je však isté, že boje, ktoré takto viedol, mu nakoniec pomohli získať všetko, Medinu i Mekku. Na reakciu Mekkáňov Mohamed nemusel dlho čakať. Na jar roku 624 už spomínaný Abú Sufján viedol veľkú karavánu zo Sýrie do Mekky a dozvedel sa, že Mohamed ho chce prepadnúť. Informoval o tom Mekkáňov, ktorí na čele s Abú Džahlom vypravili trestný oddiel (asi 850 mužov) proti Mohamedovi, ktorý mal k dispozícii iba 324 mužov. Abú Sufján karavánu viedol inou cestou a s výpravou Abú Džahla sa Mohamed stretol pri Badri (južne od Mediny). Bol prekvapený, nemal

však na výber a musel bojovať. Napriek početnej prevahe Mekččanov však zvíťazil. Bola to historická a z hľadiska ďalšieho vývoja islamu veľmi dôležitá udalosť. Ak by tu bol Mohamed prehral, znamenalo by to prehru aj pre islam. Mohamed však vďaka oduševnenosti a nebojácnosti svojich bojovníkov vyhral. Vznikla tak tradícia idey, že jeden moslim stačí na 20 neveriacich. Moslimi, povzbudení víťazstvom, vyhľadali z Mediny z troch židovských kmeňov najmenší, kmeň Banú Qajnuqá. Víťazstvo pri Badre pripisovali Božiemu zásahu a boli si istí, že Alah je s nimi.

O rok nato, v marci 625, Mekččania opäť vyrazili proti Mohamedovi, teraz už s trojtisícovou armádou, pričom Mohamed mal k dispozícii okolo sedemsto mužov (mohol mať teoreticky aj viac, ale tzv. pokrytci na čele s Abdalláhom ibn Ubajjom opustili bojisko). Tentoraz došlo k bitke pri hore Uhud ležiacej na sever od Mediny. Bitka dopadla pre moslimov takmer katastrofálne, hoci zo začiatku boli úspešní, ale hnbou za korisťou sa nechali zaskočiť a utrpeli značné straty. Aj Mohamed sa zranil, ale napokon so svojím vojskom zázračne vyviazol, lebo veliteľ Mekččanov v domnienke, že Mohameda porazil, odišiel z bojiska. Po tejto bitke bola u moslimov najväčšmi otrasená viera, že Boh je s nimi a že sú neporaziteľní. Ani vyhnanie ďalšieho židovského kmeňa an-Nadír z Mediny moslimov veľmi nepotešilo. Aby sa im vrátila sebadôvera, bolo treba veľa koránových veršov, v ktorých sa dokazuje, že nie Boh ich opustil, ale iba ich neposlušnosť a hnbou za korisťou zapríčinili straty a neúspech.

Mohamed, aby získal pre islam ďalších prívržencov, postupne islamizoval okolité beduínske kmene. Posily boli potrebné, lebo začiatkom roka 627 Qurajšovci vyslali proti nemu už desaťtisícovú armádu. Proti tejto presile Mohamed nemal šancu; do boja išiel maximálne s tritisíc mužmi. Mal však jedného Peržana menom Salmán, ktorý mu poradil vykopať zákopy pred Medinou a brániť sa tak presile v meste. Taktika bola úspešná, Mohamed zvíťazil, lebo mekkská jazda si

nedokázala poradiť so zákopom. Mohamedánski historici túto vojnu nazvali „zákopovou“. Po víťazstve – ako napokon po každom mekkskom útoku – aj tentoraz sa Mohamed obrátil proti Židom a zlikvidoval už ich tretí kmeň Banú Qurajza, čím sa stal neobmedzeným pánom celej Mediny.

Nasledujúci rok sa Mohamed vybral do Mekky pod zámenkou vykonať *umru*, malú púť. Vyšli však proti nemu Qurajšovci a po dlhom jednaní pred Mekkou pri al-Hudajbíji sa dohodli na tom, že o rok vyprázdnia Mekku a moslimi môžu vykonať svoje obrady pri Ka'abe. To sa naozaj uskutočnilo a nasledujúci rok celá Mekka prijala islam a Mohamed tak mohol do svojho rodného mesta vkročiť triumfálne a bez akéhokoľvek odporu. V Mekke však nezostal a vrátil sa do Mediny. Po získaní Mekky sa venoval islamizovaniu nemohamedánskych beduínskych kmeňov na Arabskom polostrove.

Po Mohamedovej smrti

Roku 632 vykonal Mohamed svoju poslednú púť do Mekky a onedlho na to, 6. júla, náhle zomrel. Pochovali ho na vlastnom pozemku a neskôr vybudovali nad jeho hrobom veľký kamenný náhrobok a nad ním ešte Prorokovu mešitu, ktorá je po Ka'abe druhým najsvätejším pútnickým miestom moslimov. Mohamed však neurčil svojho nástupcu a jeho smrťou bola celá mohamedánska obec zaskočená. Nakoniec jeho najbližší určili za jeho nástupcu kalifa (chalífa = ten, kto za niekým ide, nasleduje ho), jeho najvernejšieho priateľa Abú Bakra. Takýmto spôsobom boli zvolení všetci prví štyria kalifovia: okrem Abú

Bakra (632 – 634) aj Omar (634 – 644), Othmán (644 – 656) a napokon aj Alí (656 – 661), ktorých moslimská tradícia nazýva *pravovernými kalifmi* (al-chulafá ar-rašídún = kalifovia idúci správnou cestou). Každý z nich sa niečím vyznačoval. Abú Bakr nariadil písomne zachytiť Korán, ktorý sa dovtedy podľa arabského zvyku iba tradoval. Omar stanovil najdôležitejšie zákony a predpisy a začal mohutnú expanziu, v dôsledku ktorej moslimi v priebehu necelých sto rokov opanovali celý kultúrny svet od čínskeho múru cez severnú Afriku a Ibérsky polostrov až po stred terajšieho Francúzska. Othmán zasa neúnavne redigoval a kanonizoval text Koránu a Alí bol ten, za ktorého sa začala prvá roztržka v moslimskom svete. Po Alím sa kalifát stal doménou Umajjovcov (661 – 750; v Andalúzii až do roku 1492) a potom Abbásovcov (750 – 1258) a ďalších rodov.

Sväté knihy

Písmo – kniha – má v dejinách národov Predného a Stredného východu magické čaro. Tak je to aj v islame. Podľa islamu tolerovať treba také náboženstvá, ktoré majú svoje sväté knihy. Svätými knihami mohamedánov sú Korán a Hadíth (Tradícia). Korán obsahuje výroky, ktoré – podľa moslimskej tradície – Boh (Alah) zoslal Mohamedovi, avšak podľa ortodoxného islamského názoru nevznikol Alahovým tvorivým aktom, ale vyjadruje večne existujúcu pravdu. Korán a Hadíth sú pre veriaceho moslima jedinými autoritatívnymi textami, ktoré určujú jeho život vo všetkých oblastiach. Jeho literárna štruktúra sa delí na *súry* (kapitoly) a na *áje* (verše). Vo svojej mekkskej ére Mohamed údajne dostával výroky výlučne v spomínanej jaskyni v blízkosti Mekky. Mekkské súry sú kratšie a jazykovo i štylisticky lepšie. V Medine Mohamed údajne prijímal zjavenia spontánne a kdekoľvek najmä vtedy, keď sa zhováral s priateľmi na svojom dvore. Každý jeho výrok ostal v pamäti. Mohamed sa sám považoval za jedného z Božích prorokov, ku ktorým patrili všetky starozákonné osobnosti od Adama, Abraháma, Mojžiša, kráľov a prorokov až po Ježiša (moslimi považujú Ježiša iba za proroka a neuznávajú ho za Božieho Syna), a rad prorokov, ako aj zjavenie, uzatvára práve on – Mohamed.

Kanonizovaný text Koránu v Uthmánovej redakcii má 114 súr a – v závislosti

Modlitba – jeden z pilierov islamu

od koránskych škôl - od 6 204 až do 6 236 áj. Súry majú svoje pôvodné mená (ich číslovanie je neskoršieho dáta) a sú usporiadané tak, že ich rad otvára tzv. *Fátiha* (Otváratelka) a po nej idú súry

Fátiha - mohamedánsky „otčenáš“

podľa veľkosti. Najdlhšia je druhá súra (Súra Kravy), ktorá má 286 veršov a najkratšie majú iba 4 - 6 veršov. Za mohamedánsky „otčenáš“ sa ráta práve prvá súra - *Fátiha*, ktorá sa recituje pri každej významnejšej udalosti (narodenie, sobáš, súd, úmrtie atď.), a ktorá v slovenskom preklade znie: „*V mene Boha Milosrdného, Milostivého; chvála Bohu, Pánovi svetov; Milosrdnému, Milostivému; vládcovi súdneho dňa; Teba uctieваме a Teba*

Modlitba v bagdadskej mešite al-A'zam
Foto: J. MOLNÁR

o pomoc žiadame; veď nás cestou priamou; cestou tých, ktorých si zahrnul svojou milosťou; nie tých, na ktorých sa hneváš, ani tých, ktorí blúdia!“

Po Mohamedovej smrti moslimská obec cítila, že Korán nevystačí na všetky problémy života. Preto jeho prívrženci začínajú zbierať Mohamedove výroky, tzv. *sunnu*, alebo *hadíth*. V nej sa spomína na všetko, čo Mohamed povedal alebo urobil. Hadíth sa zachycuje tak, že traditor vždy najprv uvádza tzv. *isnád*, reťaz osôb, ktorých prostredníctvom sa správa k nemu dostala, až napokon celá reťaz končí u svedka, ktorý priamo počul alebo videl, čo Mohamed povedal alebo urobil. Tradícia sa zbierala vyše dvesto rokov. Za ten čas traditori nazbierali popri skutočných alebo prijateľných výrokoch aj nezmyselné príhody. Niektoré osoby alebo školy chceli do Mohamedových úst vkladať výroky, ktoré by azda radi počuli. Zozbieral sa tak obrovský materiál, ktorý bolo treba triediť, redukovať a kanonizovať. Overovanie vierohodnosti hadíthov sa stalo ďalšou teologickou disciplínou. Z hadíthov sa vytvorilo šesť zbierok (al-kutub al-sitta = šesť kníh), ktoré sa považujú za správne, používa ich aj mohamedánska teológia i právo a majú normatívny charakter.

Päť pilierov islamu

Prvým pilierom je tzv. *šaháda* (vyznanie viery), v ktorom moslim vyhlasuje: „*Vyznávam, že niet božstva okrem Boha a Mohamed je Božím poslom*“ (v arabčine: „*Ašhadu an lá iláha illá 'lláh wa Muhammad rasúlu 'lláh*“). Ak dakto so zbožným predsavzatím vysloví toto vyznanie viery, stáva sa moslimom.

Druhým pilierom je *salát* (modlitba), rituálna modlitba pozostávajúca z pevne stanovených telesných pozícií a modlitbových textov. Vykonáva sa päťkrát denne: pri úsvite, tesne po poludní, medzi poludním a západom slnka, pri západe slnka a asi dve hodiny po západe slnka. Pred každou modlitbou treba vykonať rituálnu očistu tela, aby modlitba bola platná.

Tretím pilierom je *zakát*, daň od hlavy. Moslim zo všetkého čo má (úroda, dobytok, majetok, obchod) musí oferovať na *ummu* (obec), lebo vychádza z predsavzatia, že všetko, čo má, je od Boha, preto z toho musí aj on oferovať.

Štvrtým pilierom je *saum* (pôst), drží sa jeden celý mesiac moslimského lunárneho kalendára, ktorý sa volá *ramadán*.

Počas ramadánu moslimi nesmú jesť, piť a holdovať telesným radovánkam od východu slnka až do jeho západu. Od pôstu sú oslobodení ťažko chorí, tí, čo vykonávajú veľmi ťažké a zodpovedné povolanie (napr. chirurgovia), vojaci v prvej línii, ženy v pokročilom alebo rizikovitom tehotenstve a malé deti. Okrem toho moslimi nikdy nesmú jesť bravčové mäso, krv a piť alkohol.

A napokon piatym pilierom je *haddž*, púť do Mekky. Mal by ju vykonať aspoň raz v živote každý dospelý moslim, ktorý je telesne a duševne zdravý a má na to potrebné prostriedky. Na púti sa moslim nemusí zúčastniť osobne, môže ju za neho vykonať aj niekto iný. Púť sa môže vykonať dokonca aj po smrti, ak o tom dotčný rozhodol v závete. Existujú dva druhy púte: malá púť sa volá *umra* a veľká *haddž*. *Umra* trvá jeden deň a *haddž* až sedem dní. *Umra* sa považuje za záslužný čin a môže sa vykonať kedykoľvek, *haddž* iba v určitých dňoch mesiaca *dhú-lhaddž*. Treba poznamenať, že všetky úkony u spomínaných pilierov sú platné iba vtedy, ak sa k ich plneniu pridáva zbožné predsavzatie - *nijja*.

Džihád

O *džiháde* sa v súčasnosti veľa hovorí a často sa v dôsledku neinformovanosti stotožňuje s terorizmom, v lepšom prípade so svätou vojnou. Džihád je podľa Koránu „*úsilie na Božej ceste*“. Vtedy, keď Mohamed žil v Medine a volal svojich veriacich do džihádu proti mekkským útokom, išlo o bytie alebo nebytie islamu. Bola to naslovovzatá Božia cesta, preto nazval tých, ktorí sa nezúčastnili na boji „*pokrytými*“ a mal na nich ťažké srdce. Aj džihád patrí k povinnostiam moslimov, ale za pilier sa považuje iba v cháridžskej sekte. Džihád však nemusí byť vojna na bojisku, ale moslim môže - a aj má - bojovať proti zlu vo svojom srdci.

Moslimi si rozdelili svet na dve časti - na územie islamu a na územie vojny, ktoré treba systematicky a neustále dobýjať. Aj dobýjanie má svoje pravidlá: treba obyvateľstvo inkriminovaného územia osloviť tromi výrazmi: *islam*, *džizja* (daň nemo-hamedánov mohamedánom) a *saif* (šabľa). Ak územie prijme islam, je všetko v poriadku a vojna nebude. Ak uzná majoritu mohamedánov a bude platiť dane, môže si ponechať svoje náboženstvo - ak sa to náboženstvo z pohľadu islamu môže tolerovať. (Kresťanské a židovské náboženstvá,

ktoré islam uznáva, majú podľa neho sväté knihy nedokonalé, napísané ľuďmi, a teda nepredstavujú bezprostredne Božie slovo a Božiu vôľu vyjadrujú skrze ľudskú nezna-losť iba skreslene.) Ak obyvateľstvo dotyčnej oblasti nie je nič z toho ochotné urobiť, bude sa bojovať. Do obranného džihádu sa musí prihlásiť každý moslim, do útočného iba taký počet, ktorý postačí na bezpečné víťazstvo.

Sekty v islame

Cháridža - Vznikla po bitke Alího s Muáwijou pri Siffíne v roku 657, keď časť Alího prívržencov opustila tábor (arabské slovo *charadža* = vyjsť a *cháridža* = tí, čo vyšli), lebo s ukončením boja nemohli súhlasiť a tvrdili, že Alí mal bojovať a v boji by vyšlo najavo, koho Boh podporuje. Cháridža bola počas celej svojej histórie radikálna, do popredia dávala vieru a morálny postoj, tvrdila, že viera sama nestačí, sú potrebné aj skutky. Džihád rákala k stĺpom islamu, zastávala chudobných a bola za sociálnu spravodlivosť. Stúpenci tejto islamskej sekty sa považovali za neznášateľných a žili vždy na okraji mohamedánskej spoločnosti. Zavraždili Alího, chceli aj Muáwijju, ale tento atentát sa im nepodaril. Doteraz sa zachovala jedna ich umiernenějšía odnož, tzv. *Ibádija* v severnej Afrike.

Ší'a - Po Mohamedovej smrti jedna skupina moslimov začala hlásať, že Mohamedovým následníkom by mal byť výlučne jeden z jeho najbližších mužských príbuzných. Takým bol Alí ibn Abí Tálib, Mohamedov bratranec i zať. Preto ich nazvali Alího stranou (po arabsky *š'ar Alí* = Alího strana, v skrátenej forme *š'ar*). Stúpenci tejto sekty tvrdili, že Mohamed Alímu zveril aj také veci, ktoré ostatným nie. Vo vierovyznaní ší'ya sa tvrdí, že Alí je Božím priateľom (*walíju-lláh*). V teológii ší'ya je v centre Alí. Podľa ich učenia sa v ňom prejavuje akási božská sila, ktorá sa po jeho smrti prenesie na syna, potom zasa na syna jeho syna a tak ďalej, až do príchodu mahdího. Akoby zjavenie nebolo ukončené, ako to učí ortodoxia, lebo Boh sa znova a znova prejavuje v imámovi. Ší'iti majú pocit, že sú neustále prenasledovaní. Sú preto nedôverčiví a tajnostkárski. Neustále oplakávajú svojich martýrov, Alího, aj jeho synov a vnukov. Ší'a má svoj vlastný Hadíth, ktorý obsahuje aj výroky alíjovských imámov. Pripúšťajú vlastnú interpretáciu Koránu. Má viacero dogma-

tických osobitostí, napríklad možnosť prepätia viery v núdzi, dočasné manželstvo a pod. Má tri hlavné smery: *zajdiju*, *ismailíju* a *dvanástnikov*. Stúpenci zajdije (jej prívrženci žijú v Jemene) a ismailíje (Ibádija v severnej Afrike) sú málo početní. Najväčšími rozšírení sú dvanástnici, z ktorých najviac žije vo východnejších oblastiach (Irak, Irán).

V rámci islamu sú ešte aj ďalšie sekty, napríklad *nusajrija* v Sýrii (k nim patrí aj prezident Háfiz Asad) a niektorí odborníci medzi mohamedánske sekty rátajú aj *dúzov*, ale tí sú už od islamu veľmi vzdialení.

Islam a európska kultúra

Málokedy si uvedomujeme, že islamská vzdelanosť bola od 8. storočia až po nástup novoveku vrcholom svetovej kultúry. Bývalá antická kultúra, filozofia i veda našla v stredoveku rozvinutie práve v mohamedánskej oblasti. V dôsledku veľkej arabskej expanzie v 7. a 8. storočí sa arabskí kalifovia stali veľmi bohatými a túžili po úspechu aj vo vede a vzdelanosti. Dali prekladať klasické diela antiky, zakladali školy. Arabi i iné národy inkorporované do mohamedánskej spoločnosti robili podobné zázraky na poli vzdelanosti ako beduínski vojaci na bojiskách. Rozvinuli antickú vedu, vytvorili nové vedné disciplíny, napríklad algebru, chémiu atď. Na tomto vzdelanostnom podhubí vyrástli osobnosti ako Alfarabius, Avicena, Averoes, Alghazel a ďalší. Veľa gréckych diel antických veľikánov sa zachovalo iba vďaka arabským prekladom. Od 12. storočia sa celá Európa chodila učiť od Arabov do vtedajšej Andalúzie (dnešné Španielsko). Arabskí vedci a lekári (Mauri) ešte aj v 16. storočí chodili po európskych dvo-
roch, hľadali kameň mudrcov a liečili.

Avšak po viacstoročnom vzostupe aj tu nastal úpadok. Kým mladá mohamedánska spoločnosť bez tradície dokázala byť hybnou silou pokroku, vzdelaná mohamedánska spoločnosť sa stala jej brzdou. Jej predstavitelia študovali a komentovali len diela niekdajších veľikánov a vracali sa iba k tomu, čo kedysi bolo vynikajúce. Na všetko nové, najmä nemohamedánskej proveniencie, pozerali s podozrením a hľadali, ako a prečo by to mohli odmietnuť. Neprijali kníhtlač ani nové štruktúry vo výchove, vojenskej organizácii, v práve ani v ekonomike. To všetko zákonite viedlo k celkovému úpadku mohamedánskej spoločnosti a ku koloniálnemu útlaku. Už

aj skôr, ale najmä od 18. storočia, prežíva mohamedánstvo podobnú krízu i obrodu ako kresťanstvo v 16. storočí. Dovtedy sa na islam počas uplynulých jedenástich storočí nalepilo veľa cudzorodých prvkov. To si vyžadovalo očistenie a zmodernizovanie náboženstva. Ako však možno islam modernizovať? Môže byť islam náboženstvom modernej spoločnosti? Nad mohamedánskymi mysliteľmi sa ako príznaky sťahovali výroky Európanov o tom, že mohamedánske krajiny sú preto také zaostalé, lebo islam sa nedá adaptovať na modernú spoločnosť. Otázkou ostalo, čo treba a čo možno prevziať z Európy.

Sekularizácia v mohamedánskych krajinách nemala úspech. Islam zostal naďalej skutočným náboženstvom so všetkými atribútmi: agresivitou i výlučnosťou. Na mohamedánskej pôde je nemysliteľné pýtať sa, ktoré náboženstvo je pravé, lebo moslim o tom nemá pochybnosti. V najnovších časoch sa v dôsledku ťažby ropy viaceré mohamedánske krajiny navyše stali veľmi bohatými a robia všetko pre to, aby islam prenikal stále ďalej. Pre kresťana je tiež závideniahodné, ako je islam pre moslimov dôležitý. Pred nimi ho nemožno znehodnocovať, zosmiešňovať alebo jeho ideológiu spochybňovať. Za islam treba bojovať a na túto vec oferovať. Isté je, že v ostatných desaťročiach islam získava pôdu v Afrike, v Ázii, ale aj na americkom kontinente a v západnej Európe. Je to však predovšetkým vážna výzva pre nás - kresťanov!

JÁN MOLNÁR

Foto: archív

PhDr. Ján Molnár (* 1938) - absolvent

Komenského evanjelickej bohosloveckej fakulty v Prahe (1963), arabistiky a semitológie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave (1968), ako aj rigorózneho pokračovania na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe (1972). Dlhé roky bol pracovníkom Univerzitnej knižnice v Bratislave, neskôr roky pracoval ako arabista v arabských krajinách.

V rokoch 1991 - 1995 vyučoval reli-gionistiku na Evanjelickej teologickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe, od roku 1995 vyučuje ten istý predmet na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Od roku 1997 je dekanom Teologického inštitútu Jána Calvina v Komárne. Zároveň je i aktívnym duchovným Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku.

CENTRÁ

Spoločnosť pro studium sekt a nových náboženských směrů

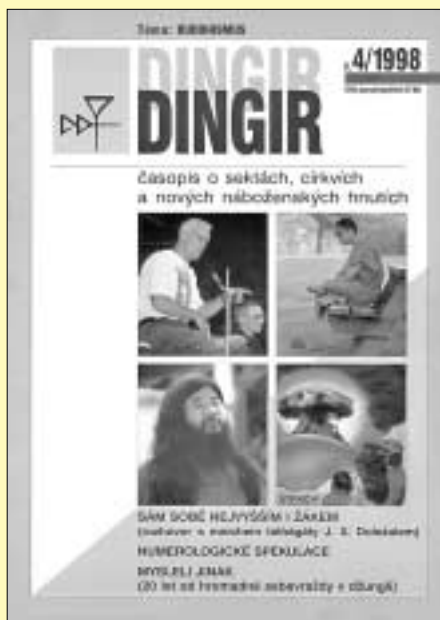
Od osemdesiatych rokov môžeme v západnej civilizácii pozorovať stúpajúci význam náboženstva. Hovorí sa o konci moderného veku, ktorý sa datuje zväčša od čias európskeho osvietenstva. Nová, postmoderná doba sa vyznačuje hľadaním alternatív – medzi inými i alternatív svetonázorových – a tak okrem oživenia tradičného kresťanstva vzrastá ešte podstatnejšie záujem aj o alternatívne náboženstvá. Tento trend, ktorý bol v bývalom východnom bloku potlačovaný jediným oficiálnym svetonázorom, sa v našich stredo európskych končinách začal výrazne prejavovať po páde „železnej opony“. Vo vtedajšom Československu po novembri 1989 rozbehli svoju misiu desiatky až stovky nových náboženských smerov, z ktorých mnohé sa už uchytili a získali stabilné postavenie. Situácia na trhu s náboženskými ideami je veľmi neprehľadná, a tak, prirodzene, medzi pedagógmi i širokou verejnosťou vzrastá záujem o získanie čo najlepších informácií. Medzi toľkými náboženskými smermi nie je ľahké rozlišovať kvalitu a serióznosť jednotlivých skupín.

Vznik

V prvých rokoch na záujem odbornej i laickej verejnosti v Českej republike reagovali ľudia, ktorí s touto problematikou ako prví prichádzali do styku (pedagógovia, cirkevní pracovníci). V roku 1993 sa združili a na ministerstve vnútra dali zaregistrovať občianske združenie pod názvom *Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů* (SSSNNS) so sídlom v Prahe. Jeho členmi sú predovšetkým odborníci, ktorí sa problematikou nových náboženských smerov zaoberajú v rámci svojej profesie, prípadne študenti či ďalší záujemcovia. Počas svojej existencie sa stala rešpektovanou organizáciou v Českej republike, ale i v zahraničí, kde spolupracuje v európskych krajinách s viacerými organizáciami podobného zamerania. V Českej republike si získala uznanie zo

strany štátnych inštitúcií, najmä ministerstva kultúry, ministerstva vnútra a ministerstva školstva.

Od začiatku svojej činnosti vykonáva pre všetkých záujemcov poradenskú činnosť. SSSNNS sa stala vyhľadávanou organizáciou pre rodičov detí, ktoré prišli do kontaktu s novými náboženskými smermi. Na dvoch telefónnych číslach, ktoré slúžia ako linka dôvery, poskytuje volajúcim základné informácie o novodobých náboženských smeroch. Zároveň má svoje pravidelné hodiny pre verejnosť. Vďaka rozsiahlemu archívu kníh, časopisov, ale najmä rôznych interných materiálov skúmaných skupín, využili služby SSSNNS od začiatku jej činnosti už desiatky študentov pri vypracúvaní seminárnych a doktorandských prác. Knížnica a videotéka obsahuje približne tisíc zväzkov kníh, 300 audiokaziet a 150 videokaziet, ktoré obsahujú pôvodné materiály sledovaných náboženských spoločností i odborné práce týkajúce sa týchto skupín. Avšak poskytovanie materiálov na štúdium, samozrejme, nie je jedinou činnosťou SSSNNS.

Dingir – časopis o súčasnej náboženskej scéne

Popri činnosti kancelárie SSSNNS a s ňou spojených činností sú členovia SSSNNS aktívni v prednáškovej činnosti pre pedagógov, sociálnych pracovníkov, pracovníkov psychologických a pedagogických poradní, cirkevných pracovníkov, žiakov a študentov. Od začiatku činnosti SSSNNS je to už niekoľko stoviek prednášok. Členovia a spolupracovníci sa prostredníctvom Nadácie Charta 77 prizývajú na prednášky v stredných školách v rámci

projektov Európskej únie. Okrem prednáškovej činnosti sa členovia SSSNNS venujú aj systematickému vyučovaniu na vysokých a stredných školách, vedeniu a oponentúram seminárnych, ročníkových a diplomových prác študentov psychológie, sociológie, pedagogiky, religionistiky i ďalších odborov. Na tejto činnosti sa podieľa predovšetkým predseda SSSNNS doc. Tomáš Novotný a hovorca SSSNNS PhDr. Zdeněk Vojtíšek, ale i MUDr. Prokop Remeš a ThDr. Ivan Odilo Štampach, s ktorými sa čitatelia môžu stretávať aj na stránkach časopisu Rozmer.

SSSNNS v minulých rokoch organizovala pre verejnosť dvakrát ročne celodennú konferenciu na rozmanité témy: napríklad hnutie Hare Krišna, hnutie Grálu, satanizmus, budhizmus na Západe, scientológia a ďalšie. Prednášajú nielen členovia SSSNNS, ale pravidelne pozývajú aj predstaviteľov jednotlivých náboženských hnutí spolu so zahraničnými hosťami. Raz za šesť týždňov, okrem letných prázdnin, sa konajú semináre s pozvanými predstaviteľmi náboženských spoločností, o ktorých sa na týchto stretnutiach informuje a diskutuje. Členovia SSSNNS udržiavajú úzky kontakt s elektronickými médiami, kam ich pozývajú do rôznych odborných diskusií i populárnych programov pre verejnosť; novinám a časopisom poskytli desiatky rozhovorov na najrozličnejšie témy týkajúce sa problematiky nových náboženských smerov.

Časopis Dingir

Od roku 1998 vychádza v Českej republike štvrťročník *Dingir*, časopis o súčasnej náboženskej scéne. S týmto periodikom úzko spolupracujú členovia SSSNNS a spolu s *Dingiom*, s.r.o., záujemcov o problematiku nových náboženských hnutí pravidelne informujú. Na ôsmich stranách v každom čísle *Dingir* rozoberá jednu ústrednú tému, napríklad ufológiu, budhizmus, hnutie Grálu, satanizmus; zvyšných dvadsaťosem strán je venovaných článkom z domova, aktualitám zo zahraničia, recenziám, ukážkam prác študentov, reflexiám na články v minulých číslach, listom čitateľov a pod.

SSSNNS v uplynulých rokoch vydala i niekoľko menších publikácií; niektoré z nich poslúžili ako zborníky z jednotlivých konferencií (napr. o reinkarnácii, satanizme), iné sa dotýkajú konkrétnych skupín ako je Nebeská brána, mormóni, Svedkovia Jehovovi, scientológia a ďalšie. V súčasnosti sa v nakladateľstve *Dingir*

pripravuje už tretie vydanie knihy *Netradiční náboženství u nás* od PhDr. Zdeňka Vojtíška.

Nové aktivity

Od roku 1999 v rámci činnosti SSSNNS začala pod vedením doc. Pavla Řičana svoju činnosť skupina zložená z členov SSSNNS, študentov a ďalších záujemcov, ktorá je možným základom pre prácu výstupového poradenstva - odboru, ktorému sa v Českej republike dosiaľ nikto systematicky nevenuje. V tomto roku začala svoju činnosť skupina otvorená pre bývalých členov siekt a kultov, ktorí sa so svojimi skúsenosťami chcú podeliť s ostatnými. Tým, čo prešli náboženskými sektami, chcú pomáhať znovu sa zapojiť do normálneho života. Od toho roku sa schádza aj skupina zložená prevažne zo študentov vysokých škôl, ktorá sa zameriava na aktuálne dianie v nových náboženských smeroch.

Pobočka v Brne

Činnosť SSSNNS je veľmi rozvinutá a dopyt po jej službách veľký. A to nielen v Prahe, kde pôsobí najviac nových náboženských smerov, ale aj vo všetkých krajských mestách Českej republiky. Preto brnianski členovia SSSNNS zriadili pred niekoľkými rokmi druhé pracovisko v tejto moravskej metropole, kam sa môžu záujemcovia, čo to majú ďaleko do hlavného mesta, obracať o odbornú pomoc, radu či informácie.

JIRÍ KOUBEK

Kontaktné adresy:

SSSNNS
Jankovcova 31
170 00 Praha 7
Tel.: 00420-2-8387 2222-3
E-mail: sssnns@dingir.cz
Internet: www.sekty.cz

Úradné hodiny:
štvrtok 15:30 - 17:30 hod.

SSSNNS
Gorkého 2
602 00 Brno
Tel.: 00420-5-4124 8780
E-mail: sssnns.brno@post.cz

Bludné náuky v období vrcholného stredoveku

(2)

Hlavný predstaviteľ hnutia namiereného proti svetskej moci Cirkvi bol augustiniánsky kanonik *Arnold z Brescie*, žiak Abaelárdov. Okolo roku 1150 predložil radikálne požiadavky, aby sa biskupi a klérus úplne zriekli vlastníctva cirkevných majetkov. Tie ohrozili celý vtedajší spoločenský systém. Svojím prísnyim asketickým životom získal mnoho prívržencov. Po vypovedaní z územia Talianska (v r. 1139) sa vrátil do Francúzska, odkiaľ musel emigrovať do Zürichu. Neskôr sa vrátil späť do Ríma, kde ho prijal pápež Eugen III. a po vykonaní uloženého pokánia ho omilostil. Arnold sa však zaplietol do politických bojov, ktoré boli namierené proti pápežskej kúrii a vyvolali mnohé nepokoje. Tie prinútili pápeža zdržiavať sa mimo Večného mesta. Cisár Filip Barbarossa povstanie potlačil a vzbúrenca dal k dispozícii rímskemu mestskému prefektovi, ktorý ho odsúdil na smrť obesením (v r. 1155). Jeho mŕtvolu spálili a popol vysypali do Tiberu. Za Arnoldom stál takmer všetok rímsky ľud, ktorý v jeho homíliách cítil potvrdenie svojej požiadavky získať väčšiu samosprávu.

Myšlienky tohto augustiniánskeho mnícha ožili v druhej polovici 13. storočia v súvislosti s hnutím tzv. *apoštolských bratov* (vyznačovali sa apokalyptickým blúznením). Ich zakladateľom bol Gerhard Segarelli z Parmy, ktorého odmietli prijať do františkánskej rehole. V snahe obnoviť Cirkev v roku 1260 vystúpil so svojimi myšlienkami a vyvolal mnohé neporiadky. Jeho spoločenstvo sa vyznačovalo radikálnou chudobou, ale aj otvorenou nenávisťou k Cirkvi. Pápeži Honorius IV. a jeho nástupca Mikuláš IV. falošných apoštolov prísne odsúdili. Ich zakladateľa v roku 1294 inkvizícia odsúdila na celoživotný žalár a v roku 1300 ho ako „nenapraviteľného kacira“ upálila. V jeho myšlienkach pokračoval Era Dolcino, ktorý vojenskými výpravami ohrozoval okolie pri Vercelli, kde sa opevnil. V roku 1307 ho popravili.

Zvláštnou, a takmer vždy násilnou cestou išli novovzniknuté fanatické sekty tohto obdobia. Holanďan *Tanchelm z Brabantu* napríklad popieral platnosť sviatostí udelených kňazmi, ktorí sú - podľa neho -

„nečistí“. Nimi udelené sviatosti vraj škodia. Skupina jeho prívržencov viedla nemravný život a živila sa zväčša z lúpeží cirkevných majetkov. Tanchelm sa vydával za Božieho syna a za snúbenca Matky Božej. V roku 1115 ho zavraždili. V Antverpách a iných holandských mestách mal s touto sektou do činenia aj sv. Norbert a jeho žiaci. Ďalšia skupina - *petrobrusiáni* - pomenovaná podľa juhofrancúzskeho kňaza Petra de Bruys, odmietala pod rúskom náboženskej horlivosti krst detí, Eucharistiu, obetný charakter svätej omše a sviatosť kňazstva, uctievanie obrazov, modlitbu za zosnulých atď. Jeho prívrženci prenasledovali kňazov a mníchov nútili uzatvárať manželstvá. Získali širokú podporu medzi ľuďom. Nakoniec však na Veľký piatok v roku 1132 zakladateľa sekty obyvateľa St. Gilles neďaleko mesta Arles upálili na hranici, v ktorej sám chcel spáliť kríž.

Stúpenci benediktína Henricha z Lausanne - *henriciáni* - vo svojom náboženskom fanatickom zápale ničili kostoly, mučili kňazov, odmietali sviatosti. Avšak svojimi horlivými kázňami proti bohatstvu kléru si získali mnohých. Proti týmto skupinám bol vydaný 23. kánon II. lateránskeho koncilu v roku 1139.

Eon zo Stelly, charakteristický svojimi apokalyptickými názormi, sa vydával za sudcu posledného dňa a na seba aplikoval slová modlitby: *per eum, qui iudicaturus est vivos et mortuos* (skrže toho, ktorý príde súdiť živých i mŕtvych). Synoda v Remesi ho v roku 1148 označila za psychicky chorého a odsúdila do kláštorného väzenia, kde zakrátko zomrel.

Ďalším predstaviteľom heretického hnutia bol Amalrich z Beny pri Chartres († 1206), profesor filozofie a teológie v Paríži. Hlásal identitu Stvoriteľa a tvorstva; účasť veriach na Tele Kristovom vysvetľoval v panteistickom zmysle. Tieto tézy zavrhol pápež Inocent III. Amalrichovi prívrženci - *amalriciáni* - učili o trojnásobnom vtelení Božom, a to o vtelení Boha Otca v Abrahámovi, Boha Syna v Ježišovi Kristovi a Duchu Svätého v každom veriacom. Zavrhovali sviatosti; pápeža nazývali antikristom. Nárokovali si mravnú voľnosť. Sektu odhalili v Paríži v roku 1209.

VILIAM JUDÁK

(Pokračovanie v budúcom čísle)

REPORT

Priaznivci i odporcovia kultov

V posledný aprílový víkend sa v americkom Seatle na konferencii *Cults and the Millenium* (Kulty a milénium) organizovanej antikultovou organizáciou American Family Foundation (AFF) stretli predstavitelia z oboch strán barikád. Popularizátori a zástancovia kultov - religionista J. Gordon Melton (riaditeľ Institute for Study of American Religion v Santa Barbare, USA) a sociologička Eileen Barkerová (zakladateľka a hlavná predstaviteľka organizácie INFORM - Information Network Focus On Religious Movements) zastupovali záujmy svojej strany, osobnosti antikultového hnutia Michael Langone (poradenský psychológ a výkonný riaditeľ AFF) a Janja Lalichová (riaditeľka Center for Research on Influence and Control) reprezentovali druhú stranu. Eileen Barkerová a Janja Lalichová sa zhodli v tom, že odlišné názory na kulty týchto dvoch táborov sú dané tým, na čo ktorá strana kladie dôraz. Väčšinu vedcov strany apologetov kultov a siekt zaujíma štúdium týchto skupín ako zdroj niečoho nového, obohacujúceho náboženskú scénu a neprípúšťajú, že tieto spoločnosti majú aj odvrátenú stranu zahŕňajúcu fenomén psychickej manipulácie, o ktorej zasa hovoria predstavitelia antikultových organizácií.

Zaujímavé a podnetné na stretnutí bolo, že po prvý raz tu medzi sebou diskutovali bývalí a súčasní členovia siekt a kultov spolu s ich kritikmi a zástancami. Gordon Melton sa v tejto súvislosti vyjadril: „Dosiahli sme bod, keď už po sebe nehádzeme tehly.“ Ako však povedala bývalá členka radikálneho politického kultu Janja Lalichová, „nastoliť mier v tejto vojne nebude ľahké“.

(Podľa *The San Francisco Chronicle* spracoval -ml-)

Knižnica Rozmeru

Záujem o literatúru, ktorá sa zaoberá pôsobením siekt a nových náboženských hnutí a kultov, ustavične narastá. Aj v tomto čísle Rozmeru vám preto odporúčame viacero zaujímavých titulov:

1. W. GITT: *Hľadání východiska - Náboženství - sekty - křesťanství* (Tandem, 1995);
2. S. J. GRENZ: *Úvod do postmodernizmu* (Návrat domů, Praha 1997);
3. H. KÜNG, H. BECHERT: *Křesťanství a buddhismus* (Vyšehrad, 1997);
4. H. KÜNG, J. CHING: *Křesťanství a náboženství Číny* (Vyšehrad, 1999);
5. H. KÜNG, H. VON STIETENCRON: *Křesťanství a hinduizmus* (Vyšehrad, 1997);
6. M. WIDL: *Křesťanství a esoterika* (Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 1997);

ThDr. KRYŠTOF: *In guru's light*

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity,
Prešov 1998, 156 str.

Po dlhšom čase sa na našom knižnom trhu opäť objavil titul s tematikou siekt a kultov v slovenčine. Ide o monografiu zameranú na kult Šrí Činmoja - *In Guru's light* (Vo svetle guru), ktorej autorom je súčasný pravoslávny arcibiskup Českých zemí a Moravy ThDr. Kryštof. Názov publikácie si ne zvolil náhodne. Tieto slová totiž vyjadrujú pozdrav, ktorým žiaci (často) výstredného guru Šrí Činmoja zvyknú zakončovať svoju súkromnú korešpondenciu.

Autor vo svojom diele ponúka pohľad na doposiaľ nepublikované materiály kultu, pričom ich spracovanie sa vymyká charakteru kompilácie a publikáciu možno považovať za heuristickú. Kniha je členená na šesť kapitol, zoznam použitej literatúry, vysvetlivky a prílohy. Prvé dve kapitoly čitateľa uvádzajú do problematiky, krátko opisujú náboženskú situáciu u nás (pred novembrom 1989), ako i príčiny súčasného úspechu siekt a kultov na Slovensku. Priestor sa venuje i známemu fenoménu - hnutiu New Age. Až tretia kapitola sa zaoberá podstatnou témou - učným Šrí Činmoja a činnosťou jeho organizácie. V nasledujúcej kapitole autor na základe jedného príbehu (kazuistiky) poukazuje na dôsledky pôsobenia kultu Šrí Činmoja na jednotlivca. Piata kapitola je venovaná teologickému pohľadu Pravoslávnej cirkvi na Šrí Činmoja a jeho filozofiu. Monografiu zakončuje varovný epilóg.

V tejto publikácii sa autor snaží poskytnúť čitateľom čo najviac cenných interných informácií o kulte Šrí Činmoja, hodne rozšírenom aj na Slovensku. Zdá sa, že k vlastnému predmetu monografie sa približuje pomerne zoširoka - začína sa mu venovať až v tretej kapitole. Môže to byť preto, lebo predtým sa pokúša o analýzu širokého prúdu hnutia New Age, čo nie je celkom možné na takom malom priestore, aký si na to vyčlenil. Pre publikáciu je charakteristické časté používanie citácií, a to najmä z diel samotného Šrí Činmoja, alebo z periodík Křídla inspirace a Victory Gong vydávaných členmi jeho kultu. Tie na jednej strane vhodne približujú život v kulte, ale na druhej strane robia text neprehľadným, lebo v mnohých prípadoch nie sú od neho odlišené úvodzovkami alebo kurzívou.

Myslím si však, že autorovi sa vcelku podarilo správne vystihnúť Činmojove manipulatívne techniky, ktorými láka svoje budúce obete. Najlepšie to vidno na príklade toľko zdôrazňovaného „neškodného behu“. Podľa Šrí Činmoja stačí, keď pretekári v rámci prípravy na pretek namiesto behania sedia so skríženými nohami a meditujú, alebo 600-krát opakujú známu mantru AUM. To ich údajne kvalifikuje na to, aby sa postavili na štart trate, z ktorých najkratšia meria 1100 km...

Je správne, že v závere knihy sú vysvetlivky, ktoré pomáhajú pri objasnení niektorých základných pojmov použitých v texte, ale i tu sa objavili niektoré drobné nepresnosti. Obohatením publikácie je jej príloha pozostávajúca okrem iného i zo zaujímavého rozhovoru so Šrí Činmojom, ktorý mnohé objasňuje. Odporúčam začať knihu čítať práve ním. Ako dokumentuje číslo 186, čo je počet poznámok pod čiarou, ako i zoznam literatúry (17 titulov), autor preštudoval veľa prameňov, kým napísal túto monografiu.

Možno i preto, že biskup Krištof je prvý a zatiaľ jediný, kto sa u nás pokúsil zosumarizovať známe fakty a pridať k nim i niečo navyše, nevyhol sa ani uvedeným výhradám. No i napriek tomu sa domnievam, že kniha je nepochybným prínosom pomáhajúcim v orientácii na rozrastajúcej sa slovenskej duchovnej scéne. Ak sa dostane do rúk mladým ľuďom v správnom čase, určite im môže otvoriť oči, aby pochopili, kto sa v skutočnosti skrýva za tvárou na plagáte - známej i našej verejnosti - tak vytrvalo pozývajúcej na „všeobjímajúcu mierovú meditáciu“.

MIROSLAV LOJDA